

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31e JAARGANG

WOENSDAG 13 MAART 1946

No. 1505

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).

Adjunct-Secretaris: J. H. Lubbers.

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f 26* per jaar. Oerzeesch gebiedsdeelen en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cent.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69800, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
Het wetsontwerp over de vermogensaanwasbelasting door Mr. K. V. Antal	163
De opbouw van het bestuursapparaat door Mr. A. W. Hamming	165
Omzetverhoudingen en prijsvorming in den detailhandel in kruidenierswaren door J. P. Coelingh ..	166
Middenstand en bedrijfsorganisatie IV door Dr. E. J. Tobi	168
Aanteekeningen:	
De rubberpositie op Malakka door A. v. d. Meer	170
Economische problemen in Eire	172
De Amerikaansche leeningspolitiek	174
Boekaankondigingen:	
Openbare Financiën. Driemaandelijksch tijdschrift, gewijd aan de beoefening van de wetenschap der publieke financiën	174
Geld- en kapitaalmarkt	174
Statistieken:	
Bankstaat van De Nederlandsche Bank	175

DEZER DAGEN

heeft een deel van hen, die lang geleden met Indië als reisdoel vertrokken, Java betreden, op een niet vermoed oogenblik. Nieuw geld, nieuwe gezichten, maar geen nieuwe gezichtspunten; volgens sommigen zijn het ingegendeel zelfs zeer oude gezichtspunten, die thans naar

voren treden. De onderhandelingen gaan door. Dóoring ook de heer Spáak, die er in slaagde voor België een kabinet te vinden. En, volgens het Fransche weekblad „l'Economie” — jaarabonnement 1.200 frs. — gaat ook het voorbereiden van de Fransche Grondwet door, maar: „au total on ne peut manquer de considérer d'un regard assez pessimiste l'issue probable de l'aventure”.

Soms denkt men dat ook van de Nederlandsche textiel- en schoenendistributie. Wij zijn in de positie van Sly, de ketellapper uit de getemde Feeks: „More feet than shoes or such shoes that my toes look through the over-leather”. Om dit te verhelpen is een nieuwe verdeelingsmethode aan de geleide economie toegevoegd: de loterij. Een zuivere graadmeter van de behoefte als het prijzenkompas niet kan werken. In de leerstof voor de economie staat altijd ook, nog een andere mogelijkheid voor dit geval: „Wie het eerst komt, het eerst maalt”. Dat is ook al toegepast voor textiel.

Intusschen doet men goed geen oude schoenen weg te gooien, voor men nieuwe heeft. Zoo dacht Churchill er ook over in de twee redevoeringen, die hij in de Vereenigde Staten hield, waar hij krachtig op handhaving van het Engelsch-Amerikaansche militaire samengaan aandrong en onderwijl vertelde, waar de schoen wrong. Daarmede heeft hij voor de Engelsche Regeering een nieuw probleem bij de vele gevoegd. Moet zij den vogel Struis spelen tegenover Churchill's woorden, of naar de waarheid delven? Voorloopig heeft Engeland, naar buiten, meer aandacht voor het delven van kolen. De Nederlandsche maatregelen tot verhooging der steenkoolproductie worden in de Engelsche dagbladders, evenals in „The Economist”, thans gecommentarieerd en aanbevolen. In het land der blinden is eenoog koning. Ook de „Neue Zürcher Zeitung”, die Zwitserlands kolenprobleem bespreekt, zegt over de importkansen: „analoge verwachtingen worden van Holland gekoesterd — het staat er zoo, Limburg moet voor „Holland” dan maar „Limburg” lezen —, dat reeds in de laatste jaren vóór den oorlog met een gemiddelden invoer van 340.000 ton per jaar de derde onder onze leveranciers was”. Maar naar België, waarop Zwitserland ook hoopt, gaan 500 Zwitsersche arbeiders om de beloofde kolen zelf te helpen delven. Is deze mogelijkheid voor Nederland ook uitgebuut? Want de „N.Z.Z.” voegt aan het voorgaande toe, dat in een tijdperk van 15 maanden Zwitserland, volgens verdrag, 75.000 ton cokes uit Nederland zal ontvangen.

Anecdoteische waarde heeft deze week de bijzondere vorm van koolstof, die diamant heet; zij mocht contrawicht zijn van den Aga Khan bij diens diamanten jubileum. Meer dan diamant zijn durf en energie: die zijn rijkelijk ten toon gespreid bij een ander lustrum, dat der Rotterdamsche Vrouwelijke Studentenvereniging, dat wij hier gaarne memoreeren als een bewijs voor de frisheid van Nederlands academische jeugd.

Durf en jeugdige frisheid kenmerken ook Canada's economische politiek, zooals de juist met Engeland gesloten creditovereenkomst weer bewijst.

Vacatures

Aan de Bibliotheek der Nederlandsche Economische Hoogeschool is te vervullen de betrekking van

conservator

Als gegadigden komen in aanmerking economen of economisch geschoolde juristen, bij voorkeur met den doctorstitel. Sollicitaties te richten vóór 25 Maart e.k. aan den Bibliothecaris der Nederlandsche Economische Hoogeschool, Hoflaan 70, Rotterdam-Oost.

HET PSYCHOLOGISCH INSTITUUT

o. l. v. dr. J. Luning Prak
vraagt een

econoom

met interesse voor psychologische problemen en personeelsquaesties.

Leeftijd 30—35 jaar. Aantrekkelijke functie, Brieven met volledige inlichtingen aan het PSYCHOLOGISCH INSTITUUT
Laan Copes van Cattenburch 8, Den Haag

Groote instelling op cultuurtechnisch gebied vraagt voor haar administratieve afdeling een

ervaren kracht

beschikkende over theoretische en praktische kennis en in staat leiding te geven aan een uitgebreid personeel. Leeftijd bij voorkeur niet boven 35 jaar.

Sollicitaties, onder vermelding van referenties, verlangd salaris, enz., worden ingewacht onder no. 400 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Ter Gemeentesecretarie van 's-Gravenhage kunnen worden geplaatst in algemeen dienst:

een hoofdcommies of commies een adjunct-commies

Vereischt is de hoedanigheid van Mr. in de Rechten of Drs. in de Handelswetenschappen. Bekendheid op het gebied van de Overheidsbedrijven strekt tot aanbeveling.

Bruto-salarisgrenzen (alle verhoogingen en bijslagen — behalve den kinderbijslag ad f 150.— per kind en per jaar — inbegrepen): hoofdcommies: ongehuwd f 4171—f 5251; gehuwd f 4291—f 5371; commies: ongehuwd f 3391—f 4261; gehuwd f 3511—f 4381; adj.-commies: ongehuwd f 2731—f 3391; gehuwd f 2960—f 3511.

De aanstelling-geschiedt, behoudens bijzondere omstandigheden, voorloopig in tijdelijken dienst. Sollicitaties op zegel aan Burgemeester en Wethouders uiterlijk 1 April a.s. Persoonlijk bezoek alleen, na uitnodiging.

DE BANK

BELAST ZICH MET
HET VOLLEDIG
BEHEER VAN
VERMOGENS,
DESGEWENSCHT
IN OVERLEG MET
DEN CLIËNT

ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING
193 VESTINGEN
IN NEDERLAND

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930
Heerengracht 320 - A'dam

Beoordeeling en Beheer van vermogens, pensioen- en spaarfondsen, belege reserves, effectenportefeuilles ten behoeve van ondernemingen, stichtingen, verenigingen, particulieren.

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispén;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

R. MEES & ZONEN

Ao 1720

Rotterdam, 's-Gravenhage, Delft, Schiedam
Vlaardingen, Amsterdam (alleen assurantiën)

BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN
BEZORGING VAN ALLE ASSURANTIËN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.
(DEVIEZENBANK)

CREDIETEN AAN HANDEL, INDUSTRIE EN
MIDDENSTAND

Inlichtingen aangaande het handels- en
betalingsverkeer in binnen- en buitenland

HET WETSONTWERP OVER DE VERMOGENSAANWASBELASTING.

Het ontwerp van wet op de vermogensaanwasbelasting, dat thans bij de Tweede Kamer is ingediend, draagt een eenigszins tweeslachtig karakter.

Eenerzijds heeft het een zuiver fiscale strekking en beoogt het aan de Overheid de middelen te verschaffen om zóóveel schuld af te kunnen lossen, dat „de som der particuliere vermogens meer in overeenstemming (komt) met het geslonken nationale reële vermogen”. Anderzijds heeft het ontwerp een strafrechtelijk doel, hetgeen blijkt uit een confiscatoir tarief van 90% voor de op onoirbare wijze behaalde aanwassen, welk tarief tezamen met de gewone belastingen, volgens de Memorie van Toelichting, voldoende waarborg biedt, dat van op deze wijze verkregen aanwassen door de betrokkenen vrijwel niets zal worden behouden.

Is dat samenvoegen van een fiscaal en een strafrechtelijk factor in de motiveering voor de aanwasbelasting wel wenschelijk? Ik wáág het dit te betwijfelen. Het vertroebelt het inzicht in den overigens zoo duidelijken rechtsgrond van deze belasting, door daarin te brengen een element, waarvan de beoordeling door strafrechtelijke colleges dient te geschieden.

De rechtsgrond voor deze belasting is duidelijk, merkte ik op. De toestand van ons volk als geheel is zoo benard, dat ieder, die, niettegenstaande de algemeene verarming, sinds 1 Mei 1940 nog een vooruitgang van vermogen heeft kunnen behalen, de verplichting heeft een extra bijdrage voor het herstel te leveren. De grondslag voor de berekening van den aanwas wordt dan ook gevormd door de vergelijking tusschen de waarde van het beginvermogen met die van het eindvermogen, beide in guldens uitgedrukt. Daarbij wordt verwaarloosd de omstandigheid, dat dit een vergelijking is in ongelijkwaardige guldens. De motiveering in de Memorie van Toelichting, waarom vooroorlogse guldens met een gelijk aantal na-oorlogsche guldens mogen worden vergeleken, is echter niet geheel helder en duidelijk. Naar het mij voorkomt, dient, gezien de algemeene verarming, het uitgangspunt voor deze belasting het volgende te zijn: dat een ieder aanwas heeft, die, minder dan de gemiddelde verarming van het reële, in particulier bezit zijnde, nationale vermogen heeft geleden. Hierbij is het een toevallige, doch de heffing van de aanwasbelasting aanmerkelijk vereenvoudigende, omstandigheid, dat de waardedaling van den gulden zich ongeveer in dezelfde orde van grootte beweegt als de achteruitgang van het genoemde nationale vermogen¹⁾. Dit is de reden, dat kan worden volstaan met een vergelijking van het vermogen op de beide peildata in guldens.

In de korte ruimte, die mij ter beschikking staat, is het niet mogelijk, zelfs maar globaal, het geheele ontwerp te behandelen of er een eenigszins uitvoerig overzicht van te geven. Noodgedwongen bepaal ik er mij dan ook toe, hier en daar een greep te doen, en op enkele van de m.i. ongewenschte punten in het ontwerp de aandacht te vestigen. Daarbij laat ik het tarief en de vrijstellingen zelfs geheel buiten beschouwing, aangezien ik deze onderwerpen elders zal behandelen.

Aan de belasting zijn, globaal gesproken, onderworpen de natuurlijke personen, die gedurende het tijdvak in Nederland hebben gewoond, en de lichamen, die op den laatsten peildatum in Nederland waren gevestigd. Art. 3 geeft een nadere omschrijving van de begrippen in Nederland wonen of gevestigd zijn.

In art. 3, sub e, valt op: het naar Nederlandsch recht opgerichte lichaam wordt geacht hier te lande te zijn gevestigd. Erg gelukkig is deze bepaling niet. Een aantal buitenlandsche concerns onderhoudt hier te lande dochtermaatschappijen, in den rechtsvorm van de Nederlandsche

¹⁾ Mededeeling in de Vergadering van de Vereniging voor Belastingwetenschap van 12 Januari jl.

N.V. gegoten en dus aan de aanwasbelasting onderworpen, wier band met Nederland in vele gevallen niet erg nauw is. Nochtans is het voor ons land van belang, dat deze buitenlandsche dochters hier te lande gevestigd zijn en dat zij dat ook blijven, zoowel uit het oogpunt van internationaal aanzien en internationale relaties als soms ook met het oog op onze deviezenpositie. Blijkens de Zevende Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942 en de officieele toelichting daarop, bestaat op het Ministerie het verlangen de buitenlandsche belangen in Nederland te ontzien. Is daarvoor ook hier geen reden aanwezig?

Als eerste peildatum is genoemd 1 Mei 1940, welke datum uit fiscaal-technische overwegingen aangewezen lijkt. De tweede peildatum is nog niet vermeld; naar het ontwerp, zal de Minister dezen nog nader bekendmaken, doch hij is daarbij beperkt in zijn keuze tot de periode van 1 Juni 1945 tot 30 April 1946. Het nog onbekend laten van den tweeden peildatum leidt tot moeilijkheden in de practijk: tal van beoogde transacties — te denken valt bijv. aan liquidatie en overdracht van ondernemingen — kunnen nu nog niet plaatsvinden. Tegen het aankondigen van een reeds verstreken datum, bijv. 1 Januari jl., als tweeden peildatum, waarvoor allerlei fiscaal-technische overwegingen pleiten, had geen overwegend bezwaar behoeven te bestaan.

In het hoofdstuk, dat handelt over natuurlijke personen, bepaalt art. 6 lid 2, dat de ondernemingsbelasting, naar den grondslag bedrijfsopbrengst, reeds geacht wordt verschuldigd te zijn bij het eind van het tijdvak, waarover zij wordt berekend. Art. 22, lid 3, bevat t.a.v. lichamen een overeenkomstige bepaling. Is dit wel billijk? Ook indien geliquideerd zou zijn vóór 1 Januari 1946 — even aannemende, dat dit de tweede peildatum zal worden —, zou toch reeds ondernemingsbelasting 1946 ook naar den grondslag kapitaal verschuldigd zijn geweest, zij het, dat dan als uitgangspunt zou hebben gegolden het vermogen op 1 Januari 1945, in plaats van dat op 1 Januari 1946. Het zou billijk zijn bij het eindvermogen ook in aftrek te brengen de ondernemingsbelasting naar den factor kapitaal.

In het systeem van het ontwerp, zooals dit voor ons ligt, wordt belast de stijging in waarde van bedrijfsvermogen. Bij de waardeering van dit vermogen wordt een onderscheid gemaakt, al naar het behoort aan een lichaam of aan een firma (c.q. aan een eenmanszaak).

Bij beide is het uitgangspunt het fiscale vermogen op den eersten peildatum. Voor de lichamen gelden daarbij deze uitzonderingen, dat de waarde van onroerend goed en van schepen, van effecten en van vorderingen in vreemden munt op de beide peildata, met afwijking van de commercieele of fiscale boekwaarde, wordt bepaald naar de regels van de Wet op de Vermogensbelasting 1892. Voor deze activa moet dus vrijwel steeds een herwaardeering geschieden. Doch voor alle overige activa wordt bij de lichamen op beide peildata voor de heffing van de vermogensaanwasbelasting aan de bestaande fiscale boekwaarden vastgehouden. Voor het vermogen van een firma of eenmanszaak wordt de op 1 Mei 1940 aangenomen waarde van het geheele bedrijfsvermogen thans nog als uitgangspunt aanvaard.

Althans, zoo zal de praktijk wel worden. Volgens art. 15, lid 1, zal nl. alleen tot herwaardeering van het bedrijfsvermogen op den eersten peildatum worden overgegaan, als de waarde van dat vermogen hooger is aangegeven dan bij waardeering volgens de regels van het ontwerp zou zijn geschied. Men mag echter wel aannemen, dat niemand zijn vermogen op 1 Mei 1940, toen de invoering van een vermogensaanwasbelasting nog niet verwacht kon worden, te hoog heeft opgegeven. De in het algemeen gevolgde praktijk was deze, dat het bedrijfsvermogen, behoorend tot een eenmanszaak of een firma, in de aangifte voor de vermogensbelasting van den rechthebbende werd opgenomen voor het saldo van de bedrijfsbalans, zonder dat nauwkeurig werd nagegaan, of bijv. de verkoopwaarde

van een onroerend goed misschien hooger was dan de balanswaarde. Dikwijls wees een dergelijke aangifte volgens de balans dan ook een lager bedrijfsvermogen aan dan bij strikte toepassing van de waardeeringsregels van de wet op de vermogensbelasting zou zijn verkregen. Door de geringe hoogte van het tarief van de vermogensbelasting en de groote moeilijkheden, die aan de taxatie van een bedrijfsvermogen nu eenmaal verbonden zijn, placht de belastingadministratie echter in deze eenvoudige manier van aangeven te berusten.

Nu het evenwel bij de waardeering van het bedrijfsvermogen op den tweeden peildatum niet gaat om een betrekkelijk gering bedrag aan vermogensbelasting, maar om een eventueel zeer hoog bedrag aan vermogensaanwasbelasting, zal niet meer met een aangifte van het saldo van de bedrijfsbalans genoegen worden genomen. Dat betekent dus, dat t.a.v. de firma's en de eenmanszaken thans een waardeering moet plaatsvinden van alle bedrijfsactiva. De waardestijging zal echter voor de berekening van de belastbare som, behoudens enkele uitzonderingen, beperkt blijven tot 10% van de beginwaarde der betrokken goederen, verminderd met de volgens goed koopmansgebruik toegepaste afschrijvingen.

Hierbij moet ik vaststellen, dat de berekening van een tot belastingheffing leidenden aanwas uit de stijging van de waarde van bedrijfsmiddelen m.i. principieel onjuist is. Er zijn immers, tenzij toevallig andere winsten zouden zijn gemaakt, geen gelden beschikbaar om de aanwasbelasting daarover te betalen. Bovendien is de thans aan het licht tredende aanwas in de meeste gevallen slechts schijn. En wel schijn voor die activa, welke functie in het bedrijf van duurzamen aard is, zoodat zij niet vervreemd kunnen worden en dus ook niet zullen worden. Het berekenen van een aanwas op grond van de huidige hooge prijzen acht ik t.a.v. bedrijfsactiva, mits in het „gulden is gulden” stelsel, alleen verdedigbaar, wanneer het betreft goederen, welke bestemming ook werkelijk verkoop is. In hoofdzaak zijn dat dus de eindproducten van het bedrijf, alsmede die activa, welke ter tijdelijke belegging van overtollige liquide middelen dienen. Een aanwas te berekenen over de gebouwen en overige duurzame bedrijfsmiddelen is daarentegen moeilijk verdedigbaar. De betrokkenen zullen dit bezit immers ook aanhouden in toekomstige tijden van prijsdaling.

Indien men zich niet op dit principieel afwijzende standpunt stelt, zal men daartoe op grond van praktische overwegingen kunnen komen. De taxaties, welke noodig zijn voor de waardeering van de bedrijfsactiva, zijn in de praktijk onuitvoerbaar. Er zijn geen maatstaven voor aanwezig. Er was hijv. in Nederland nimmer een markt van in gebruik zijnde fabrieksgebouwen. Wie bepaalt thans nog de verkoopwaarde op 1 Mei 1940 en 1 Januari 1946 van Philips- of A.K.U.-gebouwen? Wie bepaalt, in het huidige tijdsbestek, waarin de prijzen nog zoo in beweging zijn, de geldswaarde van half-afgeschreven bedrijfsmiddelen als machines, draaibanken, werktuigen, bedrijfsauto's enz.? Het kan niet anders, of de eene (commissie van) deskundige(n) moet t.a.v. gelijkwaardige zaken tot geheel verschillende taxaties komen als de andere, met alle voor het rechtsgevoel onbevredigende consequenties daarvan.

Voorts spreekt het vanzelf, dat ook de raden van beroep geschillen over de waarde van dergelijke activa niet uit eigen kennis zullen kunnen beslechten, doch dat zij daartoe de voorlichting van deskundige taxateurs zullen behoeven. Bij de bepaling van wat oirbaar of onoirbaar is geweest, acht de Memorie van Toelichting (pag. 7) het ongewenscht, dat de raden van beroep telkens op het oordeel van deskundigen zouden moeten afgaan. Dat zal dan ook hier ongewenscht zijn en wellicht nog in versterkte mate. Heeft men zich wel voldoende gerealiseerd tot welk een stroom van procedures deze voorschriften over het waardeeren aanleiding zullen geven? Het komt

mij voor van niet. De stijging van de waarde van de genoemde bedrijfsactiva wordt in het besluit gelimiteerd tot 10%. Volgens de Memorie van Toelichting (pag. 15), teneinde „geschillen over de schatting van de waarde, welke schatting in het bijzonder met betrekking tot bedrijfsmiddelen veel moeilijkheden oplevert, zoo veel mogelijk te beperken”. Deze gedachte is bepaald onjuist: de schatting levert precies even veel moeilijkheden op, of de fiscus daarvan 5% of 10% of 20% als aanwas belast.

Geheel consequent in de uitwerking van de gedachte om den aanwas van het bedrijfsvermogen te belasten, lijkt mij het ontwerp trouwens niet. Vrijgesteld immers wordt 5% van het bedrijfsvermogen, aanwezig op den eersten peildatum; de Memorie van Toelichting voert als argument daarvoor aan, de noodzaak om de op dien datum aanwezige stille reserves te ontzien. Als voorbeelden van activa, ten aanzien waarvan zulke stille reserves naar voren zullen zijn gekomen, wordt gewezen op dubieuze debiteuren en de goederen, welke voorzichtig waren gewaardeerd wegens incurantheid. Indien men echter aanwas — behaald tengevolge van den oorlog — ook van het bedrijfsvermogen, wil treffen, dan lijkt een tegemoetkoming juist voor deze activa het minst noodzakelijk. Het zijn immers in het bijzonder de zwakke betalers, die door de oorlogsomstandigheden hun schulden onverwachts bleken te kunnen aflossen. Het zijn juist de incurante goederen, waarvoor alleen wegens de schaarschte van de afgeloopen jaren nog een afzet kon worden gevonden. Mogen wij in de vrijlating van 5% van het beginvermogen een aanknoopingspunt zien voor een verandering van het standpunt van den Minister? Ik geloof, dat het practisch en theoretisch een vooruitgang zou zijn, indien besloten werd de herwaardeering van de activa geheel achterwege te laten.

In het ontwerp wordt een onderscheid gemaakt tusschen de op oirbare en de op onoirbare wijze behaalde aanwassen. Dat onderscheid is o.a. van belang voor de hoogte van het tarief, dat 90% bedraagt voor de op onoirbare wijze verkregen aanwassen en 50% voor de aanwassen, aan welke geen smet kleeft.

Het maken van dat onderscheid is in meer dan één opzicht ongewenscht. Principieel onjuist noemde ik het reeds, in de vermogensaanwasbelasting een strafrechtelijk element op te nemen. Strafrechtprocedures hooren thuis voor tribunalen en bijzondere gerechtshoven.

Practisch lijkt het mij in de meeste gevallen uitermate moeilijk, zoo niet onmogelijk, aan de hand van het in art. 27 gegeven criterium, uit te maken, of een aanwas al dan niet op oirbare wijze is behaald. Onoirbaar is globaal gesproken volgens art. 27 de aanwas, behaald door:

a. beding van een aanzienlijk hooger prijs dan met inachtneming van de goede trouw, ten tijde van de overeenkomst gebruikelijk was, en

b. de levering van goederen of het verrichten van diensten — ook gedwongen — ten behoeve van den vijand of diens handlangers.

Nemen wij het geval sub b en aanvaarden wij voorshands de juistheid van de gedachte, dat ook aanwas, verkregen uit het gedwongen werken voor den vijand, op onoirbare wijze is behaald. Vergelijkt men nu met elkaar twee bedrijven, die ieder een aanwas hebben behaald en die ten deele, gedwongen, voor den vijand hebben gewerkt, dan kan het eene de Deutsche orders duchtig hebben gesaboteerd in 's lands belang en aan die orders flink hebben verloren, terwijl het andere bedrijf op diezelfde orders zwaar kan hebben verdiend. Hoe kan dat echter worden bewezen?

De bedrijfsleiding zelf is niet in staat aan te geven, welk deel van de winsten of verliezen nu juist uit de Deutsche of uit de Nederlandsche orders voortvloeit. In het algemeen kan men ook wel aannemen, dat de boekhouding in de afgeloopen jaren in de meeste bedrijven niet al te best is gevoerd. Zelfs kan men stellen: hoe vaderlands-lievender het bedrijf, hoe slechter de boekhouding. Dat betekent, dat een ondernemer er dus thans een nadeel

van kan ondervinden, dat hij in 's lands belang maar zoo weinig mogelijk noteerde. Van de beste sabotage is veelal geen enkel bewijs voorhanden.

Is overigens de omschrijving van het begrip onoirbaar wel erg bevredigend? Ik meen van niet en voeg daaraan onmiddellijk toe, dat een bevredigende omschrijving ook niet kan worden gegeven. O.a. om deze reden, dat er geen communis opinio is omtrent de kwestie, welke gedragingen tijdens de bezetting oirbaar waren en welke niet. Was de verkoop van een juweel over de veiling voor het 20- of 30-voud van den prijs al dan niet overeenkomstig de goede trouw? Sommigen zullen betoogen, dat die prijs gebruikelijk was. Moest men dan misschien redelijkerwijs vermoeden, dat het juweel uiteindelijk naar Duitschland geleverd zou worden? Hoe te oordeelen over den aanwas van de veilingmeesters? Hoe moet t.a.v. boeren een onderscheid worden gemaakt? Moet de dorpsroddel hierbij misschien het richtsnoer worden?

Is het wel billijk, op iemand, die werd vrijgesproken door een tribunaal, omdat hij gedwongen werkte voor den vijand, thans het odium te werpen van den man, die een besmetten aanwas verkreeg?

De wetsontwerper maakt er zich in het ontwerp gemakkelijker van af: iedere aanwas wordt vermoed op onoirbare wijze te zijn verkregen, voorzoover de belastingplichtige de herkomst niet overtuigend aantoon. Dit onderscheid tusschen oirbaar en onoirbaar, dat bovendien nog zoo uitermate vaag is omschreven, en dat vermoeden van onoirbare herkomst, gevoegd bij het verschil in tarief, zullen leiden tot een onafzienbare reeks van processen.

Er zal, volgens het ontwerp, een speciale instantie in het leven worden geroepen, bij welke men beroep kan instellen tegen de beslissing van inspecteur, die weigert aan te nemen, dat een bepaalde aanwas op oirbare wijze is behaald. Die instantie, het scheidsgerecht voor de vermogensaanwasbelasting, zal dus zijn een lichaam, dat zich met zuiveringswerkzaamheden zal bezighouden. Het moet mij van het hart, dat de zuivering in ons land langzamerhand zoo'n pijnlijke aangelegenheid is geworden, dat er niet de minste behoefte aan bestaat, het aantal zuiverende colleges nog met één te vermeerderen.

Ik vrees, dat het scheidsgerecht danig met werk zal worden overladen; het tarief voor op onoirbare wijze behaalde aanwassen is zoo zwaar, dat men immers al spoedig de kosten van een procedure zal willen wagen. Ik hoorde een boezen spotter reeds de opmerking maken, dat een functie in het scheidsgerecht voor het leven zal zijn gegeven. Moge dit al overdreven zijn, er steekt toch voldoende waarheid in de opmerking om van het onderscheid tusschen oirbaar en onoirbaar, dat noodgedwongen leidt tot de instelling van het bewuste college, niets goeds te verwachten. Schrapping van dat onderscheid lijkt mij de beste oplossing.

De betaling van de verschuldigde aanwasbelasting moet, voorzoover het tarief van 90% toepassing heeft gevonden, geschieden in één maal. Voorzoover daarentegen het tarief van 50% werd berekend, staan den belastingschuldige 5 maandelijksche termijnen ter beschikking. Blijkens art. 49 zal uitstel van betaling mogelijk gemaakt worden. Het komt mij voor, dat een dergelijke handelwijze in vele gevallen aanbeveling zal verdienen. Ik denk aan den man, die ter betaling van de belasting, bezit, waaraan hij gehecht is, zal moeten vervreemden. Verkrijgt deze man uitstel van betaling tegen betrekkelijk hooge rente, dan drukt dat deel van de staatsschuld en de rente daarover niet meer op het overheidsbudget; er staat immers een rentedragende vordering van den Staat tegenover. Vanuit het oogpunt van herstel — dat zal moeten geschieden door besparing uit toekomstige productie — is deze gang van zaken aantrekkelijk. Onze belastingschuldige zal sparen om van zijn hooge rentedragende schuld, waarvoor als onderpand een evenredig deel van het zoo gewaardeerde bezit zal moeten dienen, te worden bevrijd.

Beroven wij hem echter van dit gewaardeerde bezit, dan wordt misschien de prikkel tot gepaarde sterke vermindering. En daarmee is de nationale welvaart niet gebaat.

Mr. K. V. ANTAL.

DE OPBOUW VAN HET BESTUURSAPPARAAT.

Dr. Winsemius weet waar hij over schrijft¹⁾. Tijdens den oorlog heeft hij zelf voor de problemen gestaan, waaraan hij thans een boek wijdt, dat gedacht is als onderdeel van een grooter werk betreffende de organisatie van bedrijven en openbare diensten. Het thans uitgekomen deel beperkt zich tot een zeer actueel onderwerp, de opbouw van het bestuursapparaat. Het geheele werk bestaat uit ongeveer honderd bladzijden en kan dus niet anders zijn, dan een zeer summier bespreking van een gecompliceerde materie. In drie hoofdstukken behandelt de schrijver de principes voor een wetenschappelijke bedrijfsvoering, toegepast op het bestuursapparaat.

Het is op zichzelf een verdienste aan de hand van aan de Nederlandsche praktijk ontleende voorbeelden de door Amerikaansche en Fransche schrijvers zoo uitvoerig geanalyseerde principes te illustreren, die bij een moderne bedrijfsvoering niet kunnen worden gemist.

Dr. Winsemius is noch aanhanger van een functioneelen opbouw van een groote organisatie, waarmede Taylor in de Amerikaansche metaalindustrie zooveel succes had, noch van den modernen lineairen opbouw, waarvan de Fransche schrijver Fayol de profet is. De schrijver gaat van het verstandige principe uit, dat de keuze van den organisatievorm voor een bestuursorgaan afhankelijk is van allerhande factoren, in de eerste plaats taak en omvang van het betrokken apparaat en een nauwkeurige analyse van het werk, dat van de medewerkers wordt gevraagd. Hij geeft voorbeelden van gelukte en mislukte functionele opgebouwde organisaties, van gelukte en mislukte lineair opgetrokken apparaten en van toepassingen van het bij het leger gebruikte stafsysteem.

Naar mijn smaak legt hij hierbij niet voldoende den nadruk op den grooten invloed, die bepaalde krachtige persoonlijkheden op de werking van een bepaald papierenschema in de praktijk uitoefenen. Wellicht, dat de praktische ervaring van den schrijver hem minder gevallen opleverde dan ik heb geobserveerd, van den invloed, die bijv. een te zware persoonlijkheid, die verantwoordelijkheid kan en durft nemen, in staat is uit te oefenen in den staf van een „militair” opgezette organisatie. Behoorde eigenlijk de staf slechts den leider te adviseeren, spoedig zal de organisatie in zoo'n geval zooveel functionele elementen gaan vertoonen, dat in korten tijd de oorspronkelijke opzet nauwelijks meer zal zijn te herkennen.

Omgekeerd kan een enkele, te sterke persoonlijkheid, als leider van een onderdeel, in minder dan geen tijd een functioneel opgezette organisatie denatureeren. Aangezien bijna steeds „persoonlijkheden” een factor zijn, waaraan groot gebrek bestaat, is de keuze van de positie voor deze heeren voor den uiteindelijke groei van het apparaat van meer betekenis dan de gekleurde vierkantjes op het organisatieschema. Juist in een tijd als deze draait iedere organisatie om het vraagstuk van het zoo goed mogelijk gebruik van de aanwezige betrouwbare en bewakende kracht. Het Engelsche „centralise if you can, centralise if you must” behoorde met gouden letters geschreven te staan op ieder ontwerp van een bestuursorganisatie.

Heeft men menschen met een beperkte eruditie, maar met karaktereigenschappen van waarde ter beschikking, dan behoort men deze met een zoo groot mogelijke verantwoordelijkheid en zoo min mogelijke inmenging van jonge

¹⁾ „De opbouw van het bestuursapparaat” door Dr. A. Winsemius. Uitg. Mij. Elsevier, Amsterdam.

doctorandi aan de peripherie van de organisatie te plaatsen. Zoo kan men het publiek de ergernis besparen uitsluitend te maken te hebben met ambitieuze jongelui, die hun oogen gericht hebben op het hoofdkantoor en over te weinig levenswijsheid beschikken, kortom, aan het begin van hun carrière staan. De ambitieuze jongelui met goede opleiding behooren hun carrière te beginnen in een „staaf”, met uitsluitend adviseerende bevoegdheid jegens hun chef.

Beschikt men daarentegen over enkele bekwame krachten en over te weinig personeel, dat men „zijn gang kan laten gaan”, dan behooren deze figuren in het centrum van de organisatie thuis, met een straffe functioneële bevoegdheid, in overeenstemming met hun speciale bekwaamheden.

Heeft men tenslotte de beschikking over enkele mannen zonder speciale bekwaamheid, maar met behoorlijke karaktereigenschappen, dan behooren deze thuis aan het hoofd van grotere „units”.

Wellicht worden de tijden wel weer eens anders, zoodat men de menschen, behoorende bij een bepaald schema, op maat kan bestellen, op het oogmerk is dit (voor hoe lang?) zeker niet het geval en zou ik willen waarschuwen tegen de suggestie, die van de vakjes en lijntjes uitgaat, nl., dat het schema primair en de menschen secundair zouden zijn.

Tenslotte, wat dit deel betreft, nog een enkel woord over een aspect, dat m.i. bij de overigens zoo knappe verhandeling over dit onderwerp in het gedrang is gekomen. Bij een veranderlijk apparaat als het Nederlandsche bestuursapparaat (denk aan de formatie van nieuwe Departementen, Gemachtigden van dit en van dat enz.) zullen functioneële bindingen bij iedere hergroepering van bepaalde diensten en instellingen in een nieuw verband als rem optreden. Deze functioneële bindingen mogen slechts vrijelijk worden toegepast binnen een voor langen tijd opgezette eenheid. Er zijn weinig dingen, die zoo desorganiseerend werken als het losmaken van een onderdeel uit een straf functioneël ingerichte eenheid en het overbrengen van dat onderdeel naar een andere combinatie. Het aanpassingsvermogen van een functioneël opgezette organisatie is geringer dan van een verzameling „units”; bij liquidatie of afscheiding van een onderdeel kan in het laatste geval het restant blijven doorwerken zonder schade te lijden. Daarentegen is er geen enkel bezwaar tegen een algemeen functioneël toezicht op een aantal diensten en onderdeelen daarvan als deze *onderling* moeten worden verschoven (bijv. toezicht van comptabelen aard). Als de onderlinge gezagsverhoudingen veranderen, behoeft dit functioneële verband niet te worden losgemaakt.

Ik zou dus de stelling willen poneeren, dat het functioneële deel van een bestuursorganisatie steeds duurzaam moet zijn, het tijdelijke gedeelte steeds als „unit” moet worden opgezet.

In het laatste gedeelte van zijn werkje licht de heer Winsemius eenige zeer principiële voorstellen toe, ten einde verbetering te brengen in inderdaad bestaande efficiëncyfouten van den huidige bestuursvorm.

Met groot voorbehoud moeten zijn uiteenzettingen op dit punt worden gevolgd. Immers, hij beperkt zich hier niet tot voorstellen, die de bedrijfstechnische uitvoering van nauwkeurig omschreven taken betreffen, doch wenscht het bestuursapparaat tot in den allerhoogsten top te reorganiseeren. Naar mijn meening is het onaanvaardbaar een bepaalden regeeringsvorm, want het gaat om niets meer of minder, te willen ontwerpen uit het oogpunt van een maximale efficiëncy van de ambtenarij. Zooals van zelf spreekt zal een dergelijke redenering zoodals leiden tot de conclusie, dat men het bestuursapparaat het beste onder een geniaal en duurzaam dictator zal plaatsen. Een dergelijk apparaat, voorzien van alle machtsmiddelen, quasi onafzetbaar en met moeilijk te realiseeren verantwoordelijkheid jegens de gaande en komende „verantwoordelijke ministers”, zal inderdaad efficiënt zijn. De

wereld denkt nog steeds met schrik aan den Hohenstaufenstaat in Italië of den Egyptischen staat onder de Ptolemaëen. In oorlogstijd of in tijden van levenscrisis van een gemeenschap is een dergelijke organisatie hoog in aanzien, in vreedstijd en in „normale” tijden heeft een zoodanige staatsovermacht nadeelen of voordeelen, die geheel bepaald worden door overwegingen van religieusen, ethischen en sociologischen aard. De bedrijfstechnische overwegingen spelen hierbij slechts een rol van zóó ondergeschikte beteekenis, dat ik mij ervan onthoud, op de op zichzelf waardevolle uiteenzettingen van den schrijver, die immers voeren tot het schrikbeeld van Ortega y Gasset, nl. een specialistenoordeel over een algemeen menschelijk probleem, in te gaan.

Mr. A. W. HAMMING.

OMZETVERHOUDINGEN EN PRIJSVORMING IN DEN DETAILHANDEL IN KRUIDENIERSWAREN.

De diensten, door den detailhandel verricht, zijn, ook voor iederen bedrijfstak afzonderlijk, sterk gevarieerd. Op deze verschillen is de bedrijfseconomische structuur van de individueele bedrijven opgebouwd en zij was in het verleden bepalend voor de vergoeding, die in brutowinstmarge genoten moest worden voor de aan den consument te verleenen diensten. De variatie van deze diensten vinden wij op het gebied van: kwaliteit, opmaak en afwerking der artikelen, voorraadhouding, goederselectie, ligging en inrichting van den winkel, bediening, bezorging en credietgeving en deze variaties vonden hun spiegel in een verschil in prijzen. Daarmede ging weer gepaard een differentiatie in afnemers en zoo zagen wij, dat zij, die over een smallere beurs beschikten, hun inkoop daar verrichtten, waar zij tegen een lageren prijs terecht konden, zij het ook, dat zij zich daar op verschillend gebied een derving van diensten voor moesten getroosten, terwijl die consumenten, die hoogere eischen stelden en bereid en in staat waren daar ook hoogere prijzen voor te betalen, weer elders hun inkoop deden.

In den loop der oorlogsjaren is de differentiatie in kwaliteiten en diensten eenerzijds en prijzen anderzijds tot het verleden gaan behooren. De vastgestelde maximumprijzen werden, onder invloed van de absolute zoowel als van de relatieve schaarschte, die in de verhouding van het aanbod tegenover de door distributiemaatregelen beheerschte vraag bestond, automatisch minimumprijzen. In eenheid van kwaliteit en sortering werden de goederen door alle detaillisten in dezelfde branche aldus tegen gelijken prijs verkocht. Slechts de variatie in de te vervullen diensten bleef bestaan en zoo genoot een deel der winkeliers een voorsprong boven een ander gedeelte. Waar het verschil hoofdzakelijk te vinden was, zulks mede in verband met de toepassing der distributievoorschriften, in meer individueele behandeling van den afnemer en het zelfstandig detailbedrijf zich daar beter toe leende dan het grootwinkelbedrijf, is het geen wonder, dat wij allengs een verschuiving zagen optreden van debiet van het grootwinkelbedrijf naar de categorie der zelfstandige detaillisten.

Als zuiversten spiegel van deze situatie kan de statistiek der indexcijfers dienen, die het Centraal Bureau voor de Statistiek opmaakte en verstrekke van de geldomzetten in den detailhandel in kruidenierswaren (basis 1/12 jaar-omzet 1938):

		Grootwinkel- bedrijven	Coöperatieve Verbruiksver- eenigingen	Midden- stands- zaken	Kruideniers- waren- totaal
1939	Jaar	108	103	108	107
1940	„	111	104	126	123
1941	„	102	106	137	130
1942	„	103	101	146	137
1943	„	96	89	145	134
1944	1e halfjaar	100	89	156	143

Hieruit blijkt wel duidelijk, dat het grootwinkelbedrijf, te beginnen in 1940, sterk terrein verloor in vergelijking met den zelfstandigen winkelier, al deed de stijging in prijs de wel zeer groote daling in volume voor het grootwinkelbedrijf vrijwel teniet.

De indexcijfers voor grootbedrijf en coöperatie zijn gevormd uit werkelijke omzetgegevens van den geheelen bedrijfstak, die van het zelfstandig middenstandsbedrijf uit omzetgegevens van een bepaald aantal representatief geachte bedrijven. In het jaar 1938 werd door het Centraal Bureau voor de Statistiek uitgegaan van de veronderstelling — en deze zal niet ver bezijden de waarheid zijn geweest —, dat het grootwinkelbedrijf 15 pCt., de coöperaties 10 pCt. en het zelfstandig detailbedrijf 75 pCt. van den totalen omzet in handen had. Wanneer wij de voor het eerste halfjaar van 1944 geldende indexcijfers daarop omrekenen, dan zien wij, dat het aandeel van het grootwinkelbedrijf in den totalen omzet is teruggehoopen tot goed 10 pCt., van de coöperaties tot goed 6 pCt. en dat van het zelfstandig winkelbedrijf is gestegen tot 83 pCt.

Over de punten, waarop het grootwinkelbedrijf in de oorlogsjaren bij het zelfstandig kruideniersbedrijf achter lag, zou nog veel te zeggen zijn: De inwerkingtreding van de prijsstop en de daarmee gepaard gaande voorzieningsmoeilijkheden in den loop van 1940 begonnen daar reeds een rol in te spelen, terwijl verder het centraal geleid grootwinkelbedrijf over veel minder armslag beschikte dan den zelfstandig werkenden kruidenier bij de toepassing van de zeer diep ingrijpende voorschriften op velerlei gebied. Het grootwinkelbedrijf behield één voorsprong en dat was, dat het door zijn centrale controle het ransoenbezit beter bewaren kon dan dit in het zelfstandig detailbedrijf het geval was. Echter, toen in het voorjaar van 1944 een verandering in de wijze van bevoorrading (evenredige bevoorrading) tot stand kwam, en dit leidde tot herbevoorrading op omzetbasis, bleef de repercussie daarop niet uit en verloor het grootwinkelbedrijf ook hierin verder terrein. Immers, het zelfstandig winkelbedrijf kreeg, door te beschikken over grootere voorraden, weer grootere mogelijkheden.

De tijd, die volgde na de mislukking van den strijd bij Arnhem en de spoorwegstaking, was voor het centraal geleid en vooral voor het landelijk werkend grootwinkelbedrijf desastreus; van een centrale leiding was geen sprake meer, evenmin als van een centrale inkoop en bevoorrading. Deze moest plaatselijk geschieden door geheel nieuwe kanalen en voornamelijk met behulp van de plaatselijke grossiers, die vroeger zoo zeer de concurrenten van dit-zelfde grootwinkelbedrijf waren geweest.

Toen dan ook in Juli 1945 weer meer normale verhoudingen begonnen op te treden, was het resultaat, dat het grootwinkelbedrijf nog veel meer van zijn debiet verloren had en het zelfstandig winkelbedrijf dit voor een nog veel grooter gedeelte van de markt verdrongen had.

De daarover door het Centraal Bureau voor de Statistiek verzamelde statistieken zijn nog niet gepubliceerd, doch zullen, naar vele teekenen uitwijzen, dit aantoonen en ziet hier thans de zware taak, waar het grootwinkelbedrijf zich voor gesteld zag: het herwinnen van het verloren gegane aandeel in den omzet van kruidenierswaren, om in staat te zijn de bedrijfskosten te dekken. Hierbij ware te bedenken, dat deze kosten voor het allergrootste deel van constant karakter zijn.

Wij mogen echter niet uit het oog verliezen, dat het begrip „Grootwinkelbedrijf” een aantal bedrijven van zeer gevarieerd karakter dekt en dat, wat hier daarvan gezegd wordt, zeker niet voor alle grootbedrijven in den detailhandel geldt, evenals er zelfstandige kruideniers zijn, die niet het beeld van hun beroep volgen.

Het was voor hen, die het meeste debiet verloren hadden, jammer, dat het na de bevrijding noodzakelijkerwijs te kiezen bevoorradingssysteem leidde tot een conso-

lidatie van de gegroeide verhoudingen: de schaarschte aan goederen stond niet toe op ruimeres schaal te bevoorraden; bevoorrading naar omzetgegevens uit het verleden was verder niet mogelijk en zoo bond het systeem van vooraf-inleveringsbonnen den afnemer aan den leverancier, waar hij den laatsten tijd gewend was te koopen. Hierbij is nog een omstandigheid te betreuren en dat is wel, dat iedere winkelier, die voor den verkoop van wels artikel ook bij het Centraal Distributief Kantoor stond ingeschreven, bonnen van iedere soort van het publiek kon innemen en daarop goederen betrekken, zoodat zich hiermede een vervaging in de branche voordeed van nog ongekenden omvang.

Het is niet te verwonderen, dat die bedrijven, die zich op de hierboven geschetste wijze een gedeelte van hun omzet zagen ontvallen, zich bewust zijnde, dat door de beheersching van de vraag zoowel als van het aanbod markt-technisch in schaarschte geen sprake is, zoodat voor hen iedere inwoner in Nederland, die een distributiebbon te plaatsen heeft, een potentiële koper is, trachtten hun verloren bestaansgrond terug te winnen en het is evenmin te verwonderen, dat zij daartoe weer het onderscheid in prijzen in het leven riepen, dat vóór den oorlog het verschil in dienstverleening compenseerde.

Ik meen met het bovenstaande duidelijk gemaakt te hebben, dat het weer optreden van prijsconcurrentie, zooals in den laatsten tijd plaatsvindt, geneigd is wederom verhoudingen te doen ontstaan, zooals die vóór 1940 bestonden en ik zou mij willen afvragen, wat daarvan de consequenties zijn voor de bedrijfsgeenooten en voor den consument.

Voor de bedrijfsgeenooten meen ik, dat een verschil in prijzen weer leiden moet tot een natuurlijke differentiatie in afnemers, zooals deze vroeger bestond, dat ieder dus weer die categorie van afnemers tot zijn klanten zal gaan rekenen, die daar vroeger toe behoorde. Dit zal gaan ten koste van de detaillisten, die een debiet gewonnen hebben, dat grooter is, dan waarop zij krachtens de door hen thans weer economisch te vervullen diensten aanspraak kunnen maken, terwijl verder het enorm groote aantal bedrijven en bedrijfjes op ander terrein, dat van de mogelijkheid tot op heden van minder gezonde branchevervaging heeft geprofiteerd, zijn omzet in kruidenierswaren weer zal verliezen.

De consument ziet eindelijk het oogenblik genaderd, waarop zijn leverancier, voor wien hij eertijds koning was, niet meer in voortdurenden strijd met de prijsbeheerschingsautoriteiten over zijn portemonnaie beschikt, maar hem de gelegenheid opent zelf weer een woord te spreken in de belegening van zijn budget, en eventueel daarbij te bezuinigen zonder aan te verwerven voedingswaarde in te moeten.

Het is echter de vraag, of hiermede de consequenties van het optreden eener vrijere concurrentie uitgeput zijn. Immers, deze uit zich nog slechts op het terrein van de door den detailhandel te verrichten dienstverleening, nog niet op dat van den distribueerenden groothandel of van de daar nog voorgelegen handels- of industriële schakels, dus evenmin nog op het terrein van kwaliteitsdifferentiatie.

Wat den distribueerenden groothandel betreft, meenen wij, dat deze, evenmin aan quoteeringen gebonden als de detaillist, in prijsconcurrentie reeds volgt; de andere handelsschakels en de fabrikanten zullen dit nog niet doen, zoolang en voorzover zij de quota, waartoe zij in het algemeen gehouden zijn, voldoende kunnen afzetten.

Is het echter niet gewenscht, dat wij komen tot verdergaande differentiatie ten voordeele vooral van het minder met aardsche goederen bedeelde bestanddeel onzer bevolking?

Wij meenen, dat het stellen van deze vraag haar beantwoording in zich houdt. Daartoe zal het echter noodzakelijk zijn, dat ons systeem van prijsbeheersching minder negatief, meer positief werkt.

In den tijd van achteruitgang werd beoogd de belangen van den consument direct te beschermen door een stelsel van maximumprijzen, zoodanig, dat het bedrijfsleven zooveel mogelijk in stand gehouden werd in zijn bestaande verhoudingen tot betere tijden weer aangebroken zouden zijn.

Thans ware meer doelbewust na te gaan, op welke wijze de commercieele en organisatorische krachten in het Nederlandsche bedrijfsleven tot ontwikkeling gebracht kunnen worden. Daartoe zullen branchegewijs, zelfs artikelsgewijs, bestaande fabricatie- en handelsquoteringen verruimd, uiteindelijk zelfs verlaten moeten worden. Zulks is mogelijk, wanneer het totale aanbod op de gezamenlijke — voorloopig beheerschte — vraag aangepast blijft.

In een aldus vrijer gemaakte concurrentie zal het mogelijk zijn om het systeem van gestaffeld gecalculerde eindprijzen, waarbij iedere opvolgende trap uit de bedrijfskolom in voortdurenden — vreedzamen — strijd met de prijsbeheerschingsautoriteiten voor zich de gunstigste marge bedingt, te verlaten. Dit systeem laat slechts weinig ruimte voor het natuurlijk vermogen van industrie en handel om zich aan te passen in het zoeken van de beste en voordeeligste wegen en het aldus verkregen eindcijfer zal minder bijdragen tot bescherming van het consumentenbelang dan oogenschijnlijk lijkt.

Het verlaten van het gestaffeld gecalculerd prijsstelsel zal tenslotte den distribueerenden groothandel en den detailhandel hun beweeglijkheid en weerbaarheid hergeven.

J. P. COELINGH.

MIDDENSTAND EN BEDRIJFSORGANISATIE IV.

De drie voorgaande artikelen¹⁾ in deze reeks waren reeds geschreven, vóórdat het

voorontwerp van wet op de bedrijfschappen

was verschenen. De lezer van deze voorgaande opstellen zal echter hebben bemerkt, dat onze veronderstellingen aangaande den weg, welke dat ontwerp zou inslaan, vrijwel juist zijn gebleken, zoodat wij, nu het ontwerp voor ons ligt, nog slechts enkele aanvullende opmerkingen hebben te maken.

Onze veronderstelling, dat de oude middenstandsbonden wel terug zouden keeren, is inmiddels althans t.a.v. de confessionneele organisaties bewaarheid. Daarnaast bestaan op het oogenblik — wat den middenstand aangaat — dus nog de Hoofdgroep Ambacht en de Bedrijfsgroep Detailhandel, terwijl de brief van den minister van Handel en Nijverheid, welke aan het voorontwerp voorafgaat, spreekt van een dwarsverbinding o.a. als vertegenwoordiging van den geheelen middenstand, als hoedanig dan de oude Middenstandsraad wordt genoemd. Deze brief zou dan dergelijke horizontaal-vertegenwoordigende lichamen bij voorkeur geconstrueerd willen zien als vaste organen van een te stichten Sociaal-Economischen Raad, „telkens, waar mogelijk, gebouwd op de betrokken horizontale organisaties”. Het is ons nu niet duidelijk geworden, welke „horizontale organisaties” de Minister hier bedoelt: de oude middenstandsbonden of de zgn. Woltersomsche hoofd- of bedrijfsgroepen. Het schijnt ons trouwens ook een minder elegante opzet om in een toelichtend schrijven bij een voorontwerp van wet, dat hoofdzakelijk over verticale organisaties handelt, als het ware tusschen neus en lippen door een en ander over horizontale organisaties ten beste te geven, maar wanneer wij wel zijn ingelicht, komt er later nog een speciaal ontwerp met betrekking tot deze laatste. Hoe dit zij, wij voor ons handhaven het ook reeds in een vorig artikel²⁾

¹⁾ Zie: „E.-S. B.” van 10 en 30 Januari 1946 en 6 Maart 1946.

²⁾ Zie: „E.-S. B.” van 30 Januari 1946.

ingenomen standpunt, dat er in den middenstand een plaats en een taak is voor de oude middenstandsbonden, maar óók voor de horizontale bedrijfsorganisaties. Wanneer de Minister nu echter bedoelt, dat deze laatste met den ouden Middenstandsraad tot één lichaam zouden kunnen worden versmolten, of wel, dat deze raad op deze organisaties zou kunnen worden gebouwd — een suggestie, welke wij in een vorig opstel²⁾ ook reeds aan de hand deden —, dan zouden wij ons daarmede kunnen verenigen. Het bezwaar, dat in de bedrijfsorganisaties niet alleen middenstandsondernemingen, doch ook andere distributievormen georganiseerd zijn, zou komen te vervallen, omdat de Minister ook denkt aan een coöperatieve raad, een raad voor het grootwinkelbedrijf e. d.; de betrokken groepen in de bedrijfsorganisaties zouden dan hun spits in deze raden kunnen vinden. Maar het schijnt wel gewenscht onze definitieve opinie hieromtrent voor te behouden, tot omtrent de juiste bedoelingen der Regeering op dit stuk nadere, meer preciese mededeelingen verschenen zullen zijn.

De veronderstelling, dat de Overheid overwoog het bedrijfsleven in te deelen in verticale groepeerings, is door het voorontwerp bevestigd, doch helaas ook die, dat deze zouden worden

gebaseerd op zgn. vrije vereenigingen zonder het verplichte lidmaatschap.

Wij blijven dit bovenmate betreuren. Wel spreekt het ontwerp van een federatie, welke dan maar in elken tak van bedrijf tusschen de horizontale vrije vereenigingen zou moeten worden opgericht, maar — althans in den middenstand — achten wij dit een belangrijken stap terug. De vooroorlogse ervaringen met dergelijke federaties hebben meer dan voldoende aangetoond, dat dergelijke lichamen log werken en de vooruitgang, gelegen in het creëren van één allen omvattende organisatie, gaat weder volkomen verloren. Ook het loslaten van het beginsel van het verplichte lidmaatschap is een besliste achteruitgang, al ware het alleen al, omdat op deze wijze de financieele positie van de horizontale groepeerings in den middenstand, waar immers zonder verplichting de drang naar organisatie nimmer groot was, weer even zorgelijk zal worden als voorheen.

Misschien is het in den gedachtengang van de samenstellers van het voorontwerp alleen maar logisch, dat men, gezien de verzwakking, welke van beide bovengenoemde maatregelen voor de horizontale groepen het gevolg zal zijn, het accent bovenmatig heeft gelegd op de verticale lichamen. Ook dat achten wij zeer te betreuren. Immers, er zijn tal van onderwerpen, die uitstekend geregeld zouden kunnen worden door de horizontale organen alléén, mits deze op hun terrein eveneens verordenende bevoegdheid zouden hebben, zooals vanzelf spreekt onder goedkeuring van hooger gezag. Zooals de zaken in het voorontwerp worden voorgesteld, zal dat echter niet mogelijk zijn. In den gedachtengang van het voorontwerp hebben alleen de verticale bedrijfschappen regelende bevoegdheid, maar dat maakt allereerst de procedure omslachtig en tijdroovend, terwijl bovendien allerlei andere groepen nu mede te oordeelen krijgen over onderwerpen, waarmede zij eigenlijk niets van doen hebben.

Bijzonder spreekt dit bij de regeling, welke het ontwerp geeft voor de

sociale verhoudingen.

De bedrijfschappen zullen als regel een economische en een sociale kamer hebben, en in beide zal het werknemers-element vertegenwoordigd zijn. De gedachte van een vertegenwoordiging der werknemers juichen wij toe; ook hier sluiten wij weer aan bij datgene, wat wij in onze vorige bijdragen in deze reeks hebben gezegd. Maar onjuist achten wij het, met name in den middenstand, dat bij het treffen van sociale regelingen ook weer den

verticale organen een taak wordt toegewezen. In de eerste plaats is hier te lande het maken van dergelijke regelingen altijd een taak geweest van horizontaal overleg; waarvoor is het noodig, van dezen door de historie geïjkt weg af te wijken? Verder liggen, zoals wij reeds in een vorig artikel³⁾ hebben uiteengezet, in den middenstand de verhoudingen tusschen werkgevers en werknemers veelal gansch anders dan bijvoorbeeld in de industrie en het heeft in het verleden juist vaak storend gewerkt, dat regelingen, welke in hoofdzaak met het oog op industriele verhoudingen waren geprojecteerd, zonder meer van toepassing werden verklaard op het middenstandsbedrijf. Daarom zou het veel juister zijn, wanneer ook op dit stuk de horizontale groepen de bevoegdheid hadden, zonder inmenging van andere groepen uit hun verticale bedrijfskolom, zelfstandig regelingen te treffen. De Memorie van Toelichting op het voorontwerp heeft dit ook wel gevoeld, althans het bezwaar wordt genoemd, doch men tracht dit te ontzenuwen door erop te wijzen, dat het mogelijk moet worden gemaakt „de voorbereiding en uitvoering van bepaalde sociale regelingen” over te laten aan horizontale contactorganen tusschen ondernemers en werknemers. De aangehaalde bewoordingen schijnen erop te doelen, dat in horizontaal verband dergelijke overeenkomsten weliswaar kunnen worden voorbereid en later ook kunnen worden uitgevoerd, doch dat de beslissing daarover in het verticale bedrijf zal moeten worden getroffen en dat is nu juist de figuur, welke ons met name voor den middenstand geheel onjuist lijkt. Immers, aan de beslissing zullen dan allerlei lieden deelnemen, die uit geheel andere horizontale groeperingen komen en die dus niet de sociale verhoudingen in de betrokken horizontale groep weinig of niets van doen hebben. Ook hier moet het zijn, niet alleen voorbereiden en uitvoeren, doch ook beslissen in eigen horizontale kring.

Uit het bovenstaande zal het reeds voldoende duidelijk zijn geworden, dat naar onzen smaak het voorontwerp veel te zeer den nadruk legt op de verticale structuur, terwijl — zoals wij reeds in onze vorige artikelen bevestigden — de juiste wijze van organiseren dient te zijn, zowel verticaal als horizontaal.

In een vorig opstel⁴⁾ hebben wij reeds aangeduid, dat wij

de verticale organisatiegedachte,

zoals die nu belichaamd is in de bedrijschappen van het voorontwerp, in principe juist en aanvaardbaar achten. Maar dan moet niet alleen het accent niet eenzijdig op deze verticale organen komen te liggen, maar dan moeten ook de besturen dier verticale lichamen op de juiste wijze zijn samengesteld. In de bedoelde voorafgaande bijdrage hebben wij er reeds op gezinspeeld, dat de vertegenwoordiging der horizontale groeperingen in het verticale lichaam op meer bevredigende wijze diende te worden geregeld dan zulks het geval is in de huidige bedrijschappen op het gebied van de voedselvoorziening, op welk voorbeeld het voorontwerp kennelijk geïnspireerd is. Met name tegen het sterke ambtelijke overwicht in de bestaande voedselvoorzieningsbedrijschappen hebben wij het pleit gevoerd. Maar op dit punt zondigt het voorontwerp in minstens gelijke mate! Het ambtelijk element is in het ontwerp veel te veel overheerschend. Niet alleen, dat in de besturen ook zitting kunnen hebben vertegenwoordigers van lichamen, niet vallende onder de organisaties van werkgevers en werknemers uit de onder het betrokken bedrijschap vallende takken van bedrijs, alsmede door den Minister te benoemen personen; niet alleen, dat deze bestuursleden hun taak zonder last of ruggespraak dienen te vervullen, maar vooral de dominerende positie van den voorzitter-regeeringscommissaris, met diens vele en ingrijpende

bevoegdheden — waaronder het recht van veto —, stemt het voorgestelde bedrijschap tot een bijkans ambtelijk orgaan! Hier is van zelf-doen van het bedrijsleven een caricatuur gemaakt! De overheidsinvloed in de geprojecteerde bedrijschappen is dermate overwegend, dat hier niet gesproken kan worden van organen van het bedrijsleven, doch van organen voor het bedrijsleven door de Overheid ingesteld. Het gaat hier niet om een opbouw van beneden af, baseerende op wat er uit het bedrijsleven naar voren komt, doch om een van boven af vastgelegd kader, waarin het bedrijsleven zich maar moet zien te passen. Men heeft van de daken gebazuind, dat de Woltersomsche organisatie daarom voor ons volk onaanvaardbaar zou zijn, omdat het een instrument van den bezetter was, geschikt om het bedrijsleven naar zijn hand te zetten. Eilacie: wat is het voorontwerp anders dan een soortgelijk overheidsinstrument, zij het dan ook negentig graden gedraaid, want verticaal in stede van horizontaal?

Het is ons volkomen duidelijk, dat in deze tijden van geleide economie de Overheid het laatste woord moet kunnen hebben in een organisatie van het bedrijsleven. Daartoe kan een organisatie, die mede verticaal is ingesteld, zeker goede diensten bewijzen. Dat men daarbij is ingegaan op de vroeger reeds van vele zijden naar voren gebrachte suggestie van den zgn. neutralen voorzitter is eveneens juist. Maar dat men van dezen neutralen voorzitter een ambtenaar wenschte te maken, met zoo verstrekkende bevoegdheden, dat van het zelfdoen door de bedrijsgenooten weinig overblijft, schijnt ons volstrekt onjuist. Een neutrale voorzitter, accoord. Maar dan een voorzitter, die gekozen is door de betrokken bedrijsgenooten en die hun vertrouwen geniet: een dergelijke figuur zal, juist omdat hij neutraal is, d.w.z. buiten den betrokken tak van bedrijs staat, reeds daarom alléén ook aan de Overheid voldoende waarborgen bieden, dat niet eenzijdig de groepsbelangen zullen domineeren, maar dat ook aan het algemeen belang de aandacht zal worden geschonken, welke het verdient. En dan is daar immers in laatste instantie altijd nog het toezicht van de Overheid, aan wie inderdaad het laatste woord toekomt.

Het lag niet in onze bedoeling het voorontwerp tot in details na te gaan. Wij hebben ons daarom bepaald tot enkele principieele punten, speciaal ook met het oog op de organisatie van den middenstand, en het zal wel duidelijk zijn geworden, dat de eenzijdige verticale gerichtheid van het ontwerp het gevaar voor dien stand, om tusschen de andere geledingen der bedrijschappen in het gedrang te komen, aanzienlijk heeft vergroot. In een vorige bijdrage⁵⁾ hebben wij er reeds op gewezen, dat in de prijzen- en loonenkwestie de middenstand tusschen hamer en aambeel komt te verkeren en bij de zwakke organisatorische positie, welke den middenstand in het voorontwerp is toegewezen, schijnt dat een dubbel onaantrekkelijke verhouding!

Intusschen is er nog één detail, waaromtrent wij nog iets willen opmerken: De brief van den Minister, welke bij het voorontwerp is gevoegd, vraagt suggesties aangaande de regeling der bedrijsrechtspraak. Wanneer het ons vergund is op dit stuk een denkbeeld aan de hand te doen, zouden wij willen wijzen op het volgende. Steller dezes is reeds verscheidene jaren lid van een rechtspraakcommissie in een bepaalden tak van groothandel, waar dergelijke zaken regelmatig worden voorgebracht en berecht. En nu heeft de ervaring geleerd, dat door een dergelijke vaste commissie, welke voortdurend voor één en dezelfde branche gevallen ter behandeling krijgt, een schat van gegevens uit zulk een branche wordt bijeengebracht, waardoor berechting van volgende gevallen steeds beter wordt aangepast aan de verhoudingen in het betrokken bedrijs. Wanneer er dan ook nog, zoals in het hier bedoelde geval, regelmatig contact is tusschen

³⁾ Zie: „E.-S. B.” van 6 Maart 1946, blz. 157.

⁴⁾ Zie: „E.-S.B.” van 30 Januari 1946, blz. 72 en 73.

⁵⁾ Zie: „E.-S.B.” van 30 Januari 1946, blz. 72.

het bestuur van de organisatie in de betrokken branche en de rechtspraakcommissie — bestaande uit buiten het bedrijf staande leden —, dan is een samenwerking verzekerd, die blijkens de ervaring zeer ten goede komt aan de verhoudingen in het bedrijf. De samenstelling van de commissie waarborgt volstreekte onpartijdigheid en een juist afwegen van de belangen der bedrijfsgeenooten tegenover het algemeen belang, hoewel de leden dier commissie niet door de Overheid zijn benoemd! Voor een dergelijke permanente commissie wordt met de jaren het betrokken bedrijf volkomen doorzichtig, en dat zulks aan haar uitspraken ten goede komt, mag wel als vaststaand worden aangenomen.

Samenvatting.

Wanneer wij onze critiek op het voorontwerp van wet op de bedrijschappen, zooals deze uit deze reeks bijdragen naar voren is gekomen, nog eens samenvatten, dan zouden wij daarbij twee hoofdpunten naar voren willen brengen.

In de eerste plaats dan is dit ontwerp veel te eenzijdig verticaal ingesteld. Wanneer men — en terecht — de Woltersomsche organisatie verwijt, dat zij te eenzijdig horizontaal is, dan mag men met hetzelfde recht stellen, dat het voorontwerp aan precies een soortgelijk euvel van eenzijdigheid mank gaat, alleen in verticale richting. Speciaal met het oog op de middenstandsbelangen kan daaraan dan nog worden toegevoegd, dat het gevaar van deze verticale eenzijdigheid juist voor dien stand wel bijzonder klemt.

In de tweede plaats dan schijnt ons de geprojecteerde organisatie veel te zeer overheidsinstantie toe. Het terecht in de Woltersomsche organisatie zoo verfoeide leidersbeginsel wordt hier immers in den persoon van den met groote macht bekleeden regeeringscommissaris weer binnengehaald en niet eens door de achterdeur, neen, met vlag en wimpel door den hoofdingang! Het heet, dat de Rijksbureaux in de verschillende branches zullen worden afgeschaffd en dat het bedrijfsleven de taak dier organen zelf zal gaan uitvoeren. Maar het is duidelijk, dat de huidige leiders dier bureaux een goede kans maken om straks tot regeeringscommissarissen in de bedrijschappen te worden gemaakt en wat is er dan in wezen veranderd? Het komt ons voor, dat degenen, die de Woltersomsche organisatie verwerpen, omdat deze een instrument in handen van de Overheid zou zijn, op precies dienzelfden grond dit voorontwerp zullen moeten van de hand wijzen.

In de geprojecteerde nieuwe bedrijsorganisatie voert de Overheid den boventoon. Wie ook, ja vooral in middenstandskringen, zijn oor in het bedrijfsleven te luisteren legt, zal vrijwel overal de verzuchting hooren, dat men wil worden verlost, liefst zoo gauw mogelijk, van het bestaande teveel aan overheidsbemoeiing. Erkend wordt, dat in tijden als deze de Overheid in vele zaken de eindbeslissingen aan zich moet houden, maar dat wordt niet gelijkbeduidend gevoeld met een bedrijsorganisatie, waarin de Overheid vrijwel alles en het bedrijfsleven vrijwel niets te zeggen heeft. Integendeel, men wenscht — onder goedkeuring van de Overheid — zooveel mogelijk de dingen zelf ter hand te nemen. Maar daarvoor laat het voorontwerp weinig of geen ruimte. Het ontwerp is de incarnatie van een verregaande overheidsinvloed op en bemoeienis met het bedrijfsleven. Het is mogelijk, dat het dien kant op moet. De tijden zijn inderdaad veranderd. Maar dan zal toch eerst de meerderheid van het Nederlandsche volk zich in dezen geest hebben uit te spreken en tot deze uitspraak gevallen is, houde men dit ontwerp in portefeuille!

Dr. E. J. TOBI.

AANTEKENINGEN.

DE RUBBERPOSITIE OP MALAKKA.

Aan een correspondentie van Drs. A. van der Meer ontleenen wij:

Het is ook voor de rubberondernemingen in Nederlandsch-Indie van belang, om na te gaan, hoe de toestand is van de „estates” op Malakka na de Japansche bezetting en welke de vooruitzichten zijn voor dit gebied. De hier vermelde gegevens berusten op inlichtingen en waarnemingen, voornamelijk verkregen in Ipoh, een belangrijk rubbercentrum op Malakka.

Men beschikt in Ipoh slechts over heel weinig statistisch materiaal, zoodat het niet mogelijk was, een uitvoeriger studie van dit rubbergebied te maken. Wel waren eenige gegevens ter beschikking over het aantal ondernemingen en de beplante oppervlakte, welke hieronder vermeld staan.

Totaal beplante oppervlakte in 1939.

Nationaliteit en eigendom	Aantal ondernemingen	Oppervlakte ha.	Totaal ha.
Europeaan	1.001	638.800	
Chinezen	1.047	138.800	
Br. Indiers	373	36.900	
Anderen	90	38.400	
	2.511	852.900	852.900
		Bevolkingsrubber	540.500
	Totaal		1.393.400

1940.

„Holdings” > 100 acres 2.107 duizend acres
 „Holdings” < 100 acres 1.374 duizend acres
 respectievelijk 853.335 ha. en 556.100 ha. (100 acre = 40,5 ha).

Uit deze cijfers blijkt, dat ongeveer de helft van de met rubberboomen beplante oppervlakte in handen is van Europeesche maatschappijen. Hierbij moeten de onder „Anderen” aangegeven maatschappijen ook tot de eerste groep worden gerekend.

De toestand na de Japansche bezetting.

Op 26 September 1945 heeft de B.M.A. („British Military Administration”) het bestuur over Malakka weer ingesteld. Inmiddels zijn door de B.M.A. verschillende diensten opgericht, waarbij de „Rubber & Products Buying Unit” als officieel inkoopbureau voor rubber, copra en eenige andere producten optreedt. Haar werkzaamheden strekken zich verder uit tot het weer op gang brengen van de productie, terwijl tevens de invloed van de Japansche bezetting in het productiegebied werd nagegaan.

Hoewel de Japansche bezetting de rubberproductie totaal heeft ontwricht, is de toestand van het productiemateriaal, de boomen, niet ongunstig te noemen. Dit geldt in het bijzonder voor de oudere tuinen.

Reeds vrij spoedig na de Japansche bezetting, in begin 1942, is de rubberproductie practisch stopgezet, wegens gebrek aan leiding en het wegvoeren van arbeidskrachten. Ook het onderhoud van de tuinen werd nagelaten. Het gevolg hiervan is, dat bijna alle tuinen grondig gereinigd moeten worden van alang-alang en anderen ruigen opslag. Deze onreinheid heeft geen invloed gehad op de boomen in de oudere tuinen. Deze boomen hebben in den regel een dichte bladerkruin, waardoor de groei van ruigen opslag wordt belemmerd.

De jonge aanplant, vooral de uitbreiding van ongeveer 5 pCt., welke in 1939 op grond van de internationale rubberrestrictie is toegestaan, heeft door gebrek aan onderhoud sterk geleden. In den regel wordt een jonge boom in het 5e of 6e jaar productief. De jonge boomen zijn echter 2 tot 3 jaren achterop geraakt en zullen niet vóór 1948 aan de productie kunnen deelnemen. Ook de herontginning (vervanging van minder productieve boomen door een meer belovenden jongen aanplant), voorzoover deze even vóór den oorlog heeft plaatsgevonden, is iets achterop geraakt. Dit maakt echter slechts een gering

percentage uit van de beplante oppervlakte. De gedwongen rustperiode heeft de productieve boomen goed gedaan, en een groote productie zou mogelijk zijn, indien niet andere oorzaken dit remden.

Voor de groote ondernemingen wordt de schoonmaak thans door de B.M.A. ter hand genomen. De kosten hiervan bedragen 10 tot 25 Straits \$ per acre ¹⁾.

De meening, dat de Japanners met opzet rubbertuinen zouden hebben vernield, is niet juist. Ongeveer 10 pCt. van de beplante oppervlakte is omgekapt, om de inheemsche bevolking in de gelegenheid te stellen, op die terreinen voedselgewassen te verbouwen. De kap heeft uitsluitend plaatsgevonden in slecht onderhouden tuinen met verwaarloosde boomen, voornamelijk in handen van Chinezen en inheemschen, in de nabijheid van bevolkingscentra. De Japanners, die van meening waren, zich hier te kunnen handhaven, lieten niet toe, dat rendabele „estates” werden beschadigd.

Wat de fabrieken en gebouwen bij de ondernemingen behorende betreft, deze eischen een grondige revisie. Machines en gereedschappen zijn gedeeltelijk door de Japanners weggehaald, maar voor het grootste deel verwaarloosd of door de bevolking weggesleept. De toestand van de gebouwen valt nog mee. Complete installaties voor rubberfabrieken zijn reeds op Malakka aangekomen.

Van ondernemingen, in handen van Europeesche maatschappijen, is nog geen enkele in productie. Vermoedelijk zal in Juni/Juli van dit jaar met de productie een aanvang worden gemaakt. In April/Mei worden de Europeesche planters hier terug verwacht. De „estates” worden voorloopig beheerd en gefinancierd door de M.R.E.O.C. („Malay Rubber Estate Owners Company”). Het beheer van 100.000 acres beplante oppervlakte wordt opgedragen aan een Europeaan, bijgestaan door 10 planters, welke ieder 10.000 acres voor hun rekening moeten nemen.

Van de andere ondernemingen in handen van Chinezen, Br.-Indiërs en de bevolkingstuinen is ongeveer 25 pCt. in productie, maar wegens een tekort aan arbeidskrachten en materialen op nog zeer bescheiden schaal.

Het arbeidersvraagstuk.

Gedurende de Japansche bezetting is een groot aantal mannelijke arbeidskrachten gevorderd om voor militaire doeleinden elders te worden tewerk gesteld. Hieronder vielen vooral de arbeidskrachten van rubberondernemingen en andere niet direct voor oorlogsbehoeften produceerende ondernemingen en bedrijven. De rubberproductie werd toen practisch stilgelegd. Wegens gebrek aan scheepsruimte waren de Japanners toch niet in staat de rubber te vervoeren.

De arbeiders werden in hoofdzaak naar Siam getransporteerd. Tot nu toe is ongeveer 10 pCt. van hen teruggekeerd. De autoriteiten hier ter plaatse geven weinig hoop, dat er meer zullen terugkeren. 90 pCt. van het aantal weggevoerden moet in Siam in arbeidskampen zijn omgekomen. Het gevolg hiervan is o.a. een accuut tekort aan geschoold en ongeschoold personeel. Zelfs al zou men door hogere loonen arbeidskrachten uit de tin- en andere bedrijven kunnen trekken, dan bleef er nog een absoluut tekort van ongeveer 40 pCt.

Merkwaardig was te vernemen, dat men in ondernemerskringen algemeen hoopt arbeidskrachten van Java te kunnen importeerden, zoodra de toestand daar meer geregeld is.

De loonen zijn door de B.M.A. vastgesteld. Deze bedragen in de rubber voor eerste klas werkkrachten \$ 0,90 per dagtaak; voor andere mannelijke arbeidskrachten \$ 0,70, voor vrouwen \$ 0,50. Deze loonen zijn ongeveer 1/3 hooger dan vóór den oorlog. Ervaren tappers kunnen daarboven nog een premie genieten van 10 tot 20 pCt. Bij de inheemsche rubberplanters wordt vooral tegenwoordig het „bagi doea”-stelsel nogal eens toegepast, waarbij

de tapper de helft van de door hem getapte opbrengst ontvangt. Dit „half om half”-systeem zal echter nooit stand kunnen houden, daar onkosten voor installatie, afschrijving en kosten voor den nieuwen aanplant geheel ten laste van den eigenaar komen. Het nettoloon van een rubbertapper kan in dit geval tot \$ 1,80 per dagtaak bedragen. Andere ondernemingen verschaffen aan hun personeel een stukje tuingrond en zaaimateriaal om noodzakelijke levensmiddelen te kweken. De kosten van levensonderhoud zijn hoog en de officieel vastgestelde loonen zijn daarmede nog niet in overeenstemming. Zoodra de aanvoeren echter beter geregeld zijn, vertrouwt men, dat de kosten voor levensonderhoud zullen dalen.

De rubberproductie en de prijzen.

Zooals reeds is opgemerkt, is nog slechts een gering percentage van de met rubberboomen beplante oppervlakte in productie. Tot 1 Januari 1946 is door de „Rubber & Products Buying Unit” 40.000 ton rubber geëxporteerd, waarvan in December 1944 10.000 ton. De officieel vastgestelde koopprijs bedraagt voor eerste kwaliteit \$ 0,36 per Engels pond. Men onderscheidt 8 kwaliteiten. De laagste prijs van \$ 0,27 wordt betaald voor rubber, getapt gedurende de Japansche bezetting. De gemiddelde prijs bedraagt voor een vrij behoorlijke „estate” \$ 0,33 à \$ 0,34 per Eng. pond, hetgeen overeenkomt met een prijs van ongeveer 92 cent per kg vooroorlogse pariteit Ned. crt. Voor eerste kwaliteit ontvangt de ondernemer nu ongeveer f 1,- per kg bij een koers van f 1,25 per Straits \$. In de jaren vóór den oorlog bedroeg de verkoopprijs in Ned.-Indië ongeveer f 0,70 per kg voor eerste kwaliteit. De hier vastgestelde prijzen gelden loco fabriek. De Overheid neemt het transport voor haar rekening. De prijzen in Ned.-Indië betroffen loco afscheephaven.

Enige bijzonderheden over den economischen toestand op Malakka.

Hoewel de prijzen zeer hoog zijn is in de Chineesche toko's practisch van alles te koop. Zoodra er schepen met buitenlandse goederen binnenkomen, dalen de prijzen onmiddellijk. In bestuurskringen is men van meening, dat, zoodra de scheepvaart weer vrij is, de prijzen spoedig tot een normaal peil zullen dalen.

Rijst is onvoldoende aanwezig en wordt gedistribueerd. De vastgestelde prijs bedraagt 8 dollarcent per kati (0,61 kg). De prijs op de zwarte markt bedraagt 60 tot 77 dollarcent per kati. Eieren 40 cent per stuk, kip \$ 3,50 per kati. Het levensmiddelenpakket wordt voor het grootste deel aangevuld met knolgewassen, die vroeger weinig werden gegeten.

Dank zij groote aanvoeren uit Britsch-Indië is de textielpositie niet ongunstig te noemen. De bevolking loopt goed gekleed. Dit geldt in het bijzonder voor de Chineesche bevolking.

Toen de B.M.A. op Malakka het bestuur weer instelde is het Japansche geld waardeloos verklaard en de Straits dollar in eere hersteld tegen een koers van \$ 8,55 in het £. In havenplaatsen wordt op de zwarte markt echter gaarne tot \$ 12 voor het £ betaald, hetgeen op een belangrijke depreciatie van het ruilmiddel zou wijzen.

Het spoorwegverkeer ondervindt nog stagnatie door gebrek aan rollend materiaal. De toestand van weg en werken is goed. Het rollend materiaal, dat nog beschikbaar is, is afgeleefd. Van Penang naar Singapore loopt in beide richtingen per 24 uur slechts 1 trein. De reisduur varieert van 2 tot 3 x 24 uur.

De wegen zijn in goeden staat en er is een vrij druk autoverkeer, zij het dan ook voornamelijk militaire wagens, die tevens gebruikt worden om rubber en andere producten bij de ondernemingen op te halen en naar het station te vervoeren.

Over het algemeen genomen herstelt de normale toe-

¹⁾ De koers van de Straits \$ is 8,55 in het £; dus ongeveer f 1,25.

stand van vóór den oorlog zich op Malakka vrij snel. Voor de groote ondernemingen bestaat het probleem van het tekort aan arbeidskrachten. Indien dit op een of andere wijze kan worden opgelost, herneemt Malakka als rubberproduceerend gebied weer spoedig haar positie, welke het vóór den wereldoorlog bezat.

Iph, 25 Januari 1946.

ECONOMISCHE PROBLEMEN IN EIRE.

Algemeen.

In 1936 werd in Eire een volkstelling gehouden, waarbij interessante gegevens aan het licht kwamen. Eire was bezig een land van ouden van dagen te worden. Het aantal personen van 65 jaar en ouder bleek 15,4 % van het aantal personen tusschen 15 en 64 jaar uit te maken. Hoewel ook in verschillende andere landen, o.a. in Nederland, sprake is van deze „veroudering” der bevolking, was Eire's cijfer het hoogste ter wereld. De oorzaak van dit verschijnsel was gelegen in een daling van het natuurlijk bevolkingsaccres en in een omvangrijke emigratie van jonge personen. Wat de daling van het natuurlijk accres betreft: het aantal kinderen beneden 5 jaar daalde tusschen 1926 en 1936 met 6,8 %. Opgemerkt dient te worden, dat deze daling geheel beperkt bleef tot de agrarische districten van Eire, en dat de oorzaak ervan, behalve in een dalende huwelijksvruchtbaarheid, gezocht diende te worden in een stijging van den leeftijd, waarop werd gehuwd; reeds in 1926 was het percentage van de vrouwen in de leeftijdsklasse 25—35 jaar, dat ongetrouwd was, zeer hoog: 53 %.

Deze ontwikkeling is symptomatisch voor de slechte economische omstandigheden, waarin Eire, (vóór 1937 „de Iersche Vrijstaat”) voor den laatsten wereldoorlog

buitenland tot uiting komende in een hooge mate van protectionisme, in het binnenland in een groote hoeveelheid overheidsmaatregelen tot het opbouwen van een eigen industrie, regulering van de productie, prijspolitiek, enz. Dit autarkisch streven, voor een land als Eire „physically impossible”, zooals prof. A. G. Duncan het uitdrukt¹⁾, beteekende een grove veronachtzaming van de vitale beteekenis van den internationalen handel.

Anderzijds moet echter in aanmerking worden genomen, dat de depressie na 1929 een algemeene inkrimping van den wereldhandel met zich bracht, gepaard aan een eveneens algemeene toeneming van protectionistische maatregelen, waarbij ook Eire niet achter kon blijven. Het gevolg van een en ander is geweest, dat Eire sinds 1932 tot aan het uitbreken van den tweeden wereldoorlog reeds in een „semi-war economy” heeft geleefd.

Eire tijdens den oorlog.

Eire heeft niet meegevochten in de rijen der geallieerden; het verklaarde zich in 1939 neutraal en heeft deze neutraliteit gedurende den geheelen oorlog weten te handhaven, hoewel de sympathieën van de Ieren, afgezien van eenige politieke extremisten, onverdeeld uitgingen naar de geallieerde zaak. De neutraliteit beteekende echter geen isoleering voor de economische gevolgen van den oorlog. Integendeel, de oorlog bracht talloze problemen met zich, die in hoofdzaak als volgt kunnen worden samengevat: bestrijding van werkloosheid, opvoering van de agrarische productie en handhaving van beslist noodzakelijke goederenaanvoeren.

Deze drie groepen problemen vertoonden vanzelfsprekend een nauwen samenhang; zoo was de werkgelegenheid in de industrie in hooge mate afhankelijk van handhaving van den import, daar de industrie het niet buiten een belangrijken grondstoffeninvoer kon stellen.

Wanneer men nu de volgende cijfers beschouwt²⁾:

	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944
Indexcijfer in de productie (1936 = 100)	99	104	104	96	80	81	84
Aantal werkzoekenden, ingeschreven bij de arbeidsbeurzen (gem. per jaar)	88.714	93.074	84.054	74.656	76.887	67.634	60.309

verkeerde. Eire was te karakteriseeren als een arm land, arm aan hulpbronnen en agrarisch van structuur; de dichtheid der bevolking, welke ruim 2,9 miljoen zielen bedraagt, was betrekkelijk gering: 43 per km². De industrie beteekende weinig en de jongere elementen der bevolking emigreerden op groote schaal. Een duidelijk bewijs voor de geringe economische ontwikkeling van Eire vormt het feit, dat in de periode tusschen de beide wereldoorlogen vooral ook academisch gevormde krachten emigreerden. „The older professions are overcrowded, the new type of industrial professional employment has not developed, and a falling population does not require a growing number of teachers”, merkt „The Economist” van 30 Juni 1945 in dit verband op.

Autarkische politiek sinds 1932.

Eire is, zooals reeds vermeld, arm aan hulpbronnen. Belangrijk is bijv. het steenkooltekort; de productie bedroeg vóór den tweeden wereldoorlog jaarlijks ongeveer 120.000 ton, tegen Nederland ongeveer 12 miljoen ton. Eenige compensatie voor dit tekort vindt Eire in zijn rijkdom aan turf. Landbouw, veeteelt en, in mindere mate, visscherij vormen de belangrijkste middelen van bestaan; voor den export komen dan ook alleen agrarische en zuivelproducten in aanmerking.

Een algemeene verhooging van het welvaartspeil in Eire zou in belangrijke mate steun hebben ondervonden van een intensieve ontplooiing van het internationaal handelsverkeer. Wat is echter het geval geweest?

De Regeering heeft sinds 1932 een sterk op autarkie gerichte economische politiek gevoerd, tegenover het

en wanneer men hierbij verder in aanmerking neemt, dat „The Economist” van 2 Juni 1945 vermeldt; dat 1938/39 op 1943/44 de industriele productie naar hoeveelheid met 24 %, de agrarische productie naar hoeveelheid met 11 % daalde, dan is de daling van het aantal ingeschreven werkzoekenden niet anders verklaarbaar dan uit de „veiligheidsklep” Engeland: vele Ieren vonden werk in de Engelsche oorlogsindustrie, terwijl ook velen dienst namen bij de Geallieerden.

Dat zowel de industriele als de agrarische productie naar hoeveelheid gerekend een daling ondergingen, was een gevolg van de belemmering van den import door den oorlog: gebrek aan scheepsruimte. Als gevolg van de „statistical black-out” sinds Augustus 1939 kunnen geen cijfers worden vermeld, doch wel is bekend, dat reeds in 1942 de volgende goederen niet meer in Eire werden geïmporteerd: granen voor menselijke en dierlijke consumptie, thee, cacao en chocolade, specerijen, suiker, steenkolen, minerale en eetbare oliën, hout, ijzer en staalproducten, machinerieën, katoenen en wollen garens en goederen, rubber en nog vele andere grondstoffen voor de sinds 1932 geprotectioneerde industrie, voorts kunstmest en zaden, waardoor de agrarische productie ongunstig werd beïnvloed. Een respectabele lijst. Pogingen van de Regeering om met behulp van de „Irish Shipping Ltd.”, een overheidsorganisatie, op eigen gelegenheid schepen te charteren, hebben niet veel succes gehad. De invoer daalde naar

¹⁾ „Bulletin of the London & Cambridge Economic Service”, October 1942.

²⁾ Ontleend aan het „Statistical Yearbook” van den Volkenbond, 1942/44.

hoeveelheid gerekend van 1938/'39 op 1943/'44 hierdoor met 70 %.

Welke betekenis had de oorlog daarentegen voor de exportmogelijkheden? Vele Ieren herinnerden zich den „gouden tijd” van 1914—1918, toen de prijzen der agrarische producten een enorme stijging vertoonden, waardoor vooral de Iersche boeren groote winsten hebben gemaakt en hoopten op een herhaling hiervan. Voornamelijk echter, doordat het stelsel van import- en prijscontrole van Engeland in den afgelopen oorlog veel effectiever was dan in den vorigen — Engeland vormt voor 90 % de markt voor de Iersche exportproducten! —, is een herhaling van dezen gang van zaken beperkt gebleven tot een herhaling op kleine schaal. Terwijl van 1938/'39 op 1943/'44 het volume van den invoer, zooals reeds vermeld, met 70 % afnam, was over dezelfde periode de daling van het volume van den uitvoer aanzienlijk minder 44 %; terwijl voorts de waarde van den invoer verminderde met 32 %, nam daarentegen de waarde van den uitvoer toe met 22 %. De handelsbalans van Eire werd door de oorlogsomstandigheden actief, zooals ook uit de volgende cijfers blijkt: Importen en exporten van Eire, naar waarde (in £ 1.000.000)³⁾

prijsstijgende tendenties binnen de perken te houden, doch kon niet verhinderen, dat de kosten van levensonderhoud een aanzienlijke stijging ondergingen:

Indexcijfers van de kosten van levensonderhoud
(basis 1929 = 100)

1939	1940	1941	1942	1943	1944
101	116	128	142	160	168

Bron: „Statistical Yearbook”, 1942/'44.

Bij het einde van den oorlog lagen de kosten van levensonderhoud 70 % boven het niveau van 1939, terwijl het corresponderende cijfer in Engeland 30 % bedroeg. Men mag veilig aannemen, dat in Eire de levensstandaard als gevolg van den oorlog gedaald is; dit kan ook afgeleid worden uit het feit, dat het reëel nationaal inkomen tusschen 1938 en 1944 met ongeveer 20 % daalde. Weliswaar steeg het nationaal inkomen, in geld uitgedrukt, in dezelfde periode van £ 153 miljoen tot £ 250 miljoen, doch deze stijging komt geheel voor rekening van de verhooging van het prijsniveau.

De groote toeneming van de koopkracht in handen van het publiek is, zooals in „The Economist” van 25 Augustus.

	1929	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944
Importen	60,3	41,1	43,0	46,5	29,4	34,6	26,0 *	25,4 *
Exporten	46,2	23,9	26,5	32,7	31,7	32,6	27,4 *	35,8 *

* Naar schatting.

Als gevolg hiervan heeft Eire, evenals andere Dominions en bijv. ook Argentinië, een vrij omvangrijk sterling-saldo weten te accumuleeren, dat in financiële kringen te Dublin wordt geschat op £ 400.000.000. Vanzelfsprekend heeft niet alleen de goederenbeweging, maar ook de „export” van arbeidskrachten en soldaten tot dit saldo bijgedragen.

De binnenlandsche monetaire ontwikkeling.

In verband met de vermelde goederenschaarschte moge de monetaire ontwikkeling in Eire gedurende de oorlogsjaren niet onvermeld blijven. De volgende cijfers geven hiervan een beeld:⁴⁾

Jaar	Bankbiljetten-circulatie	Deposito's bij de comm. banken	Deposito's (incl. rente) bij de Post Office Savings Bank *)	Hoofdsom en rente van uitstaande spaar-certificaten *)
	1	2	3	4
1939	18,0	114,4 ¹⁾	10,7	11,0
1940	21,2	122,4	11,9	11,1
1941	24,5	130,0	14,2	11,1
1942	30,3	143,5	18,1	11,5
1943	34,1	157,6	23,0	12,3
1944	37,8	177,1	29,5	13,2
1945		194,7		14,5

¹⁾ Per September, overige cijfers van kolom 2 per Maart.

²⁾ Per 31 December.

³⁾ Per 31 Maart.

De bankbiljettencirculatie is tijdens den oorlog ruimschoots verdubbeld, terwijl de deposito's bij het bankwezen niet in dezelfde mate zijn toegenomen. Vergeleken met Nederland, waar de biljettencirculatie op het moment der bevrijding vergeleken met de vooroorlogsche; circulatie ruim vervienvoudigd was, vertoont Eire dus een vrij gunstig beeld. Desondanks hoopte zich ook in Eire een omvangrijke onbenutte koopkracht in de handen van het publiek op. De Regeering trachtte met behulp van rentsoeneerings- en prijsbeheerschingsmaatregelen, berustende op de „Emergency Powers Act” van September 1939, de

1945 wordt opgemerkt, geheel een gevolg van de gunstige betalingsbalans gedurende den oorlog; de binnenlandsche credietverleening door het bankwezen onderging geen stijging. Geheel juist is deze voorstelling natuurlijk niet: de toeneming van de geldcirculatie is mede te wijten aan de tijdens den oorlog sterk gestegen staatsuitgaven. Terecht merkt het verslag van de „Central Bank of Ireland” over het jaar, eindigend op 31 Maart 1945, dan ook op, dat „for correction of the inflationary trends.... the fact that bank credit has not expanded excludes a remedy by contraction of such credit. The requisite action must concern itself directly with the non-monetary forces determining prices, with the large and still growing volume of State expenditure and with the various causes which restrain production to its present unsatisfactory level”.

Toekomstaspecten.

In dit citaat zijn in het kort de problemen aangegeven, waarvoor Eire thans staat. Hoe zullen deze worden opgelost en wat zal de toekomst brengen?

In October 1945 bracht de Iersche minister van Handel en Nijverheid een bezoek aan Londen, waar hij verschillende Engelsche ministers bezocht. Na zijn terugkomst hield hij een redevoering, waarin hij er den nadruk op legde, dat het lot van Eire nauw verbonden is aan dat van de geheele wereld en aan dat van Engeland in het bijzonder. Internationale politieke en economische samenwerking was volgens hem beslist noodzakelijk. Afgezien van het feit, dat Eire met deze uitlatingen kennelijk toelating tot de U.N.O. bepleitte, is het belang ervan gelegen in de omstandigheid, dat hiermede een einde schijnt te zijn gekomen aan Eire's isolationistische politiek. In zekere mate is dit ook onvermijdelijk: Eire heeft dringend behoefte aan import van allerlei belangrijke grondstoffen. Gebrek aan scheepsruimte en exportrestricties van de zijde van het buitenland veroorzaken hier verschillende moeilijkheden, doch de Iersche Regeering ziet de toekomst hoopvol in. Het groote sterlingsaldo is in elk geval een belangrijke steun voor de verkrijging van de noodzakelijke importgoederen. Dat de Iersche Regeering van plan is hiervoor nauw contact te zoeken met Engeland, kan be-

⁴⁾ Bron: „Statistical Yearbook” van den Volkenbond, 1942/1944.

⁵⁾ Bron: „The Economist” 25 Aug. 1945 en het „Statistical Yearbook” 1942/'44.

teekenen, dat de „economische oorlog” tusschen Engeland en Eire, waarvan vóór 1939 sprake was, thans tot het verleden behoort.

DE AMERIKAANSCH LEENINGSPOLITIEK.

Aan dit onderwerp wijdt de „Neue Zürcher Zeitung” van 4 Maart jl. enkele beschouwingen, die in verband met de recente persconferentie van Minister Vos en het bezoek, dat Minister Lieftinck thans aan de Vereenigde Staten brengt, ook voor ons land niet van belang zijn ontbloomt.

Bij de discussies over de leening aan Engeland werd in het Congres de wensch gehoord een volledig overzicht te verkrijgen van de credieten, die de Vereenigde Staten reeds aan het buitenland hebben verstrekt en nog zullen verstrekken. Duidelijk omschreven richtlijnen voor de leeningspolitiek vormen verder voor het Congres een voorwaarde, waaraan voldaan moet zijn, alvorens het zijn goedkeuring kan hechten aan de met Engeland afgesloten overeenkomst.

Aan dit laatste verlangen voldoet een kort geleden verschenen verslag van de „National Advisory Council of International Monetary and Financial Problems”, een interdepartementaal coördinatie-orgaan voor de behandeling van alle buitenlandsche leeningen, opgericht bij de ratificatie van Bretton Woods.

Allereerst wordt hierin gewezen op het bijzondere karakter van de leening aan Engeland, die in geen geval een precedent voor andere landen zal kunnen zijn. Alle verdere credietaanvragers worden verwezen naar de Import- en Exportbank, die tot het in werking treden van de Internationale Herstelbank de financieele hulp aan landen, die door den oorlog hebben geleden, op zuiver Amerikaanse basis op zich heeft genomen. Gunstiger voorwaarden dan deze bank ze kan verlenen komen niet in aanmerking. De minister van Financiën, Vinson, heeft er dan ook duidelijk op gewezen, dat onder deze omstandigheden geen sprake kan zijn van een 6 milliard-leening aan Rusland (waarvan inofficieel vaak sprake was), noch van een crediet van \$ 2,5 milliard aan Frankrijk, de Import- en Exportbank beschikt momenteel nu eenmaal over niet meer dan \$ 2 milliard.

Het verslag verwacht, dat de credietverleening door de Import- en Exportbank tot het einde van het eerstvolgende fiscale jaar (Juni 1947) \$ 3½ milliard zal beloopt; het Congres zal inmiddels dus moeten toestaan, dat de middelen der bank met \$ 1¼ milliard worden verhoogd. De leeningen van de Import- en Exportbank worden pas verleend, nadat de behoeften der betrokken landen door speciale afgevaardigden nauwkeurig zijn vastgesteld; hun looptijd bedraagt gemiddeld 20 jaar, tegen 4 pCt. rente, en ze worden uitsluitend verleend voor den aankoop van Amerikaanse goederen, voorzover die voor den export zijn vrijgegeven. Voorts worden de leeningen slechts dan verstrekt, wanneer credieten van particuliere zijde niet kunnen worden verkregen. Als regel bevatten de credietvoorwaarden uitgebreide amortisatieplannen.

Zooals vanzelf spreekt is de leeningspolitiek aldus een belangrijk instrument in de Amerikaanse economische en, meer speciaal, de handelspolitiek. De voordeelen van het leeningsprogramma voor de Amerikaanse volkshuishouding nemen dan ook een groote plaats in het verslag in. Door den omweg over de Import- en Exportbank wordt een groot gedeelte van de productieoverschotten der Vereenigde Staten geabsorbeerd (spoorwegmateriaal, machinerieën, synthetische rubber, katoen, tabak e.d.).

Van groot belang is de vraag, in hoeverre de debiteurlanden in staat zullen zijn hun verplichtingen na te komen. Het verslag ontwikkelt hier een handelspolitiek credo, dat voor den internationalen handel van groote beteekenis kan worden: de nakoming der verplichtingen heeft tot voorwaarde een overschot van de importen der Vereenigde Staten (incl. de uitgaven der Amerikanen voor buitenlandsche reizen) boven de exporten. Een stijging

van de bevolking en van den levensstandaard, alsmede een hooge mate van „employment” in de Vereenigde Staten maken een dergelijke ontwikkeling zeer wel mogelijk.

Gezien de onberekenbaarheid van het Congres, aldus de „N.Z.Z.”, is het echter nog niet te zeggen, in hoeverre het geschetste programma zal kunnen worden doorgevoerd.

BOEKAANKONDIGING.

Openbare Financiën. Driemaandelijksch tijdschrift, gewijd aan de beoefening van de wetenschap der publieke financiën.

Een nieuw tijdschrift met een elftal van bekende specialisten op dit gebied als Redactie, een zevental klinkende namen in een Commissie van oprichting en aanbeveling en een aantal notabele vaste medewerkers, waaronder verscheidene buitenlanders. Het eerste nummer bevat artikelen van Minister Lieftinck, Prof. Smeets, Mr. van den Berge, Prof. Haensel, Prof. Hellema, Dr. Zimmerman en Dr. Monod de Froideville. De meeste artikelen zijn inleidingen, die naar verdere uitwerking doen verlangen.

Bijzondere aandacht wekt het artikel van Prof. Dr. Paul Haensel van de Universiteit van Virginia, oud-hoogleraar te Moskou. Het is getiteld „Soviet Finances” en geeft interessant en hier te lande nog niet gepubliceerd materiaal omtrent de belastingpolitiek van Sovjet Rusland. Frappant is reeds de mededeeling in de allereerste alinea, volgens welke in 1941 de omzetbelasting niet minder dan 58 pCt. van de totale rijksmiddelen, 61 pCt. van de „gewone” middelen en 84 pCt. van de totale belastingopbrengst levert. Deze indirecte belasting drukte zwaar op de kosten van het levensonderhoud, ontzag zelfs niet de meest noodzakelijke levensmiddelen. Zij maakte van de detailprijzen daarvan een aanzienlijk deel uit, t.w. bij aardappelen 62 pCt., vleesch 67 pCt., suiker 73 pCt., zout 80 pCt., kerosine 72 pCt., wodka 84 pCt., wekkers 40 pCt., fietsen 58 pCt., radio-ontvangapparaten 25 pCt., paraplu's 20 pCt., roomijs 70 pCt. De omzetbelasting op roggebloem bedroeg in 1941 80 roebel of pl.m. \$ 16 per 100 kg, die op tarwebloem varieerde al naar de kwaliteit tusschen 93 en 342 roebel per 100 kg. (Om deze getallen te doen spreken realiseere men zich, dat men in Nederland uit 100 kg tarwebloem 170 à 180 brooden van 800 gram bakt. De laagste heffing van 93 roebel (of pl.m. \$ 18,50 per 100 kg) zou dus hier beteekenen 10 dollarcent of ruim een kwartje per brood!

De inkomstenbelasting was in 1941 nog vrij matig, vergeleken met onze ervaring. De oorlog heeft echter drastische verhoogingen noodig gemaakt. De wijze, waarop met de samenstelling der gezinnen wordt rekening gehouden, is interessant, eveneens de discriminatie naar plaats in het productieproces. Ook de heffingen in natura van het agrarisch inkomen trekken de aandacht.

Het is van belang, van dit artikel kennis te nemen.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Door de storting op de 3 pCt. Grootboekinschrijvingen 1946 zijn de saldi der banken bij De Nederlandsche Bank verminderd tot f 177 miljoen per 4 Maart jl. Ongetwijfeld zijn de betalingen in geblokkeerd geld groter geweest dan f 177 miljoen — men schat dit bedrag op ongeveer f 300 miljoen —, maar door aflossing van vervallend schatkistpapier werd een zekere compensatie verkregen. Niet-tegenstaande het nog vrij aanzienlijke saldo, waarover de geldmarktinstellingen in totaal beschikken, bleek de maandultimo toch zulke zware eischen te stellen, mede in verband met bovenvermelde stortingen, dat sommige instellingen credieten van de centrale bank noodig hadden. De beleeningen bij De Nederlandsche Bank namen dan

ook tusschen 25 Februari en 4 Maart jl. met f 28 miljoen toe.

Vermoedelijk zal dit beeld van verkrapping der geldmarkt niet lang aanhouden. Afgezien van de voorbijgaande ultimobehoeften aan contant geld zorgt de aflossing op vervallend schatkistpapier voor een aanvulling van de middelen der geldmarkt.

De ontwikkeling van de discontonoteeringen voor schatkistpapier in de afgelopen week geeft dan ook geen weerspiegeling van een tekort aan middelen in bijzondere mate. Driemaands promessen noteerden aan het einde van de week, welke in dit overzicht in aanmerking wordt genomen, zelfs nog $\frac{1}{8}$ pCt. lager dan in het vorige overzicht werd vermeld, al was de noteering tijdelijk iets hoger geweest. Het is opmerkelijk, hoe weinig renteverschuif nog tot uiting komt in het verschil der looptijden. Zoals opgemerkt was het disconto voor driemaands promessen $1\frac{1}{4}$ pCt., maar voor 9 maands promessen is dit slechts $1\frac{1}{2}$ pCt. Ruiltransacties om tot rendementsverbetering te komen hebben dan ook weinig zin.

Een verandering in deze lage rentetarieven is voorspand waarschijnlijk niet te verwachten. Een spoedige hervatting van de afgifte van schatkistpapier door den Agent kan op rationeele gronden niet worden aangenomen, zooals in het voorgaande overzicht werd opgemerkt. De betaling op de vermogensaanwasbelasting zal nog geruimen tijd duren, daar immers eerst de behandeling van het wetsontwerp door de Staten-Generaal moet plaatsvinden. De uitgifte van speciale spaarobligaties ter beteugeling van een overvloed aan geld bij het publiek, zooals aangekondigd door den minister van Financiën, kan evenmin op zeer korten termijn haar beslag krijgen. Speciale eischen zullen er dus aan de liquiditeit der credietinstellingen niet worden gesteld, behalve dan door de blijkbaar groote behoefte van het publiek aan gereed geld. Verder moet een uitzondering worden gemaakt voor de nog op te leggen zekerheidsstellingen, welke volgens officieele mededeelingen nog ongeveer f 600 miljoen zullen bedragen. Dit bedrag zal eveneens aan de voor belegging op de geldmarkt beschikbare middelen moeten worden onttrokken. De ervaringen der laatste maanden wettigen evenwel de verwachting, dat de betalingen op vervallend schatkistpapier hier waarschijnlijk voldoende tegenwicht zullen vormen.

De $2\frac{1}{2}$ pCt. spaarcertificaten, welke ondanks afnemenden handel toch van relatief belangrijke beteekenis voor de Amsterdamsche effectenbeurs blijven, handhaafden de geheele week een koersniveau van $101\frac{1}{16}$ pCt. Ook de andere staatsfondsen waren per saldo prijshoudend. De pandbrieven noteerden onder invloed van de conversies over het algemeen niet meer dan iets boven pari. De rentestand op de kapitaalmarkt blijkt dus over het algemeen het door de Overheid nagestreefde niveau van 3 pCt. te hebben bereikt. Weliswaar geschiedde dit vooral onder invloed van de getroffen geldsaneeringsmaatregelen, maar dit neemt toch niet weg, dat de Overheid er althans voorloopig in is geslaagd, haar bedoelingen met betrekking tot het rentepeil door te voeren.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt-, muntmateriaal en deviezen ¹⁾	Binnenl. wissels open marktpapier, beleeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen ¹⁾	Totaal activa	Totaal opeischb. schulden
4 Mrt. '46	5.324.032	246.603	5.643.777	4.960.831
25 Febr. '46	5.363.395	207.132	5.643.669	4.960.193
18 " '46	5.377.386	203.771	5.654.300	4.975.382
11 " '46	5.383.257	231.423	5.687.720	5.009.423
4 " '46	5.390.718	233.755	5.697.513	5.025.108
28 Jan. '46	5.286.506	218.455	5.578.003	4.985.638
21 " '46	5.258.117	221.197	5.552.356	4.987.096
14 " '46	5.255.404	228.714	5.557.164	4.987.684
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Bankhassigatiën en diverse rekeningen	Saldo Rijk R/C (D/C)	Schatkistpapier rechstr. ondergebracht.
4 Mrt. '46	2.330.316 ²⁾	2.630.486	350.618	C1.902.540	—
25 Febr. '46	2.250.450 ²⁾	2.709.478	351.408	C1.806.459	—
18 " '46	2.194.786	2.780.463	346.716	C1.800.828	—
11 " '46	2.148.409	2.860.962	346.018	C1.914.895	—
4 " '46	2.119.729	2.905.251	340.202	C1.940.242	—
28 Jan. '46	2.025.037	2.960.293	260.350	C2.116.483	—
21 " '46	1.945.521	3.041.407	233.104	C2.169.716	—
14 " '46	1.854.851	3.132.690	237.375	C2.263.868	—
6 Mei '40	1.158.613	255.174	10.230	C 22.962	—

¹⁾ De posten „Correspondenten in het buitenland” en „Buitenlandse betaalmiddelen (excl. pasmunt)”, voorheen begrepen in de „Diverse rekeningen”, zijn van 5 Juli 1943 af opgenomen onder de buitenlandse portefeulle, in onzen staat samengevat als „deviezen”.

²⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 1.948.847.

³⁾ „ „ „ f 2.028.737.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel:

„MENSENKENNIS”

door Drs. J. Slikboer

Prijs f 3.90 gebonden

Het is een uitgave van H. A. M. Roelants, Schiedam

Vacatures

De VAKGROEP HYPOTHEEKBANKEN, Groot-Hertoginnelaan 20, 's-Gravenhage, vraagt voor spoedige indiensttreding

adjunct-secretaris

bij voorkeur jurist of cand.-notaris, zoo mogelijk met enige ervaring op economisch gebied. Uitsl. schriftelijke sollicitaties met uitvoerige inlichtingen, referenties en opgave van verlangd salaris.

Groote industrieele onderneming in het Westen des lands zoekt een

econoom

voor practisch wetenschappelijk werk, goed stylist. Brieven met recente foto onder no. 402 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Belangrijke industrieele onderneming in het Zuiden des lands vraagt een geschoolde kracht om op te treden als

hoofd van haar afdeeling boekhouding en kostprijadministratie

Vereischen: grondige boekhoudkundige kennis en ervaring en bedrijfseconomische deskundigheid.

Uitvoerige sollicitaties onder no. 404 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Een Vliegtuigindustrie
kan in de toekomst
• in Nederland •
niet worden gemist

KOFFIE

VANNELLE

ROTTERDAM

THEE

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo.

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

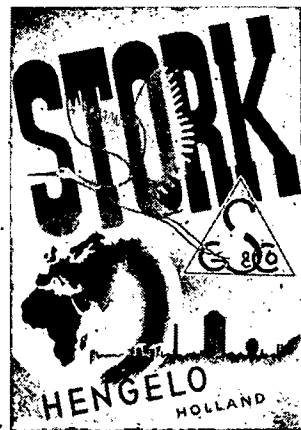
„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

rijnlandsche
betonbouw maatschappij n.v.

spoorringel 64 - delft - telef 1846

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, die deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen groote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen 18 Maart a.s. in ons bezit te zijn.

N.V. Louis Dobbemann
Rotterdam

KOFFIE

THEE

Verschenen bij C.V. Uitgeverij v.h. C. DE BOER Jr.
Keizersgracht 696, Amsterdam-C

Afschrijvings-, Rente- en Onderhoudskosten

door J. Sluiter

Inhoud: 1 Inleiding. 2 Overzicht afschrijvingsmethoden.
3 Berekening, vastlegging en journalisatie. 4 Praktische
werkwijze voor de berekening en de Journalisatie.

Algemeen verkrijgbaar in den Ned. Boekhandel. Toezending
kan ook geschieden door Adviesbureau voor Administratie en
Bedrijfsorganisatie, Singel 194 Amsterdam-C., na overmaking
van f. 3.25 op postrekening 191299 van genoemd bureau.

Juist nu bieden de Watson machines, behoorende tot
het Hollerith-systeem, U de mogelijkheid op
efficiënte en snelle wijze dié administratieve voorlichting te
geven, welke voor den wederopbouw van het Nederlandsche
Bedrijfsleven noodzakelijk is.

Onze afdeling Organisatie is paraat om U een alleszins deskundig advies omtrent de oplossing van Uw administratieve en organisatorische problemen voor te leggen.

Het is mogelijk, zij het in beperkte mate, op korten termijn weer Watson machines (Hollerith-systeem) te leveren.

„WATSON” Bedrijfsmachine Maatschappij N.V.

Frederiksplein 34. Amsterdam-C — Telefoon nrs: 33406, 33656, 31856

N.V. LEVENSVZERKERING-MIJ.

DE
ARNHEM

LEVENSVZERKERING

BOVENBERGSTRAAAT 7

ARNHEM

Huygen & Wessel c.v.

VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING

Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden